

TARTU ÜLIKOOL
HUMANITAARTEADUSTE JA KUNSTIDE VALDKOND
EESTI JA ÜLDKEELETEADUSE INSTITUUT
EESTI KEELE OSAKOND

Karin Britta Suimets

A1.1-TASEMEL TÄISKASVANUD EESTI KEELE ÕPPIJA
GRAMMATIKAPÄDEVUS: KÄÄNAMINE JA PÖÖRAMINE

Bakalaureusetöö

Juhendaja Raili Pool

Tartu 2022

Sisukord

Sissejuhatus	5
1. Teoreetiline taust	7
1.1. Sisendkeele mõju keeleõppes	7
1.2. Eesti keele käände- ja pöördesüsteemist	8
1.3. A1-tasemel täiskasvanud keeleõppija oskused	12
2. Informandid, õpetajate intervjuud, materjal ja meetod	17
2.1. Informandid	17
2.2. Õpetajate intervjuud	17
2.3. Materjal ja meetod	19
3. Tulemused ja analüüs	21
3.1. A1.1-tasemel täiskasvanud eesti keele õppija käändekasutus	21
3.1.1. Abstraktsed käänded	21
3.1.1.1. Ainsuse nominatiiv	21
3.1.1.2. Mitmuse nominatiiv	23
3.1.1.3. Genitiiv	25
3.1.1.4. Partitiiv	26
3.1.2. Konkreetsete käänded	29
3.1.2.1. Illatiiv	29
3.1.2.2. Inessiiv	29
3.1.2.3. Elatiiv	31
3.1.2.4. Allatiiv	32
3.1.2.5. Adessiiv	33
3.1.2.6. Ablatiiv	34
3.1.2.7. Abessiiv	36
3.1.2.8. Komitatiiv	36
3.1.3. Vahekokkuvõtte käänete omandamisest	38
3.2. A1.1-tasemel täiskasvanud eesti keele õppija pöördikasutus	39
3.2.1. Indikatiivi ainsuse 1. pööre	39

3.2.2. Indikatiivi ainsuse 2. pööre	40
3.2.3. Indikatiivi ainsuse 3. pööre	41
3.2.4. Indikatiivi mitmuse 1. pööre	43
3.2.5. Indikatiivi mitmuse 2. pööre	44
3.2.6. Indikatiivi mitmuse 3. pööre	45
3.2.7. Imperatiivi ainsuse 2. pööre	46
3.2.8. Vahekokkuvõtte pöörete omandamisest	47
3.3. Muid tähelepanekuid õppijate keelekasutusest	48
Kokkuvõtte	51
Kirjandus	53
Grammar competence of an adult learner of the Estonian language at the A1.1 level: declension and conjugation. Summary	58
Lisad	60
Lisa 1. Õpetajate intervjuu küsimused	60
Lisa 2. Ankeet ja test	61
Lisa 3. Informantide pildikirjelduse tekstid	64

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen käesoleva lõputöö ise kirjutanud ning toonud korrekselt välja teiste autorite panuse. Töö on kirjutatud lähtudes Tartu Ülikooli eesti ja üldkeeleteaduse instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Sissejuhatus

Euroopa keeleõppe raamdokument, milles kirjeldatakse ja mille järgi saab hinnata eri keeleoskustasemetes teadmisi ja oskusi, sisaldab võõrkeeleõppe aluseks olevaid ühtseid põhimõtteid. Keeleõppetasemed on jagatud alg-, kesk- ja kõrgtasemeks, mis omakorda jagunevad all- ja ülemtasemeteks. A1-tase on üldise keelekasutuse kõige madalam aste. A1-keeleõppija võib sageli eksida vormimoodustuses ja -kasutuses, kuid peaks oskama suhelda lihtsas keeles, moodustada lihtsaid laused, esitada lihtsaid küsimusi ja nendele vastata. (EKR 2007: 38, 48; Ilves 2010: 24)

Bakalaureusetöös uuritakse A1.1-tasemel täiskasvanud keeleõppija grammatilisi oskusi eesti keeles kui teises keeles. Eesti keele tasemekirjeldused põhinevad peamiselt üldistel kriteeriumitel (Hausenberg jt 2003: 101). Varasemalt on uuritud kesktaset (nt Kitsnik 2015, Tkatchova 2021) ja kõrgtaset (nt Pool 2010, Allkivi 2016), kuid vähem on keskendunud algtaseme läbimurdetasemele ehk üldise keelekasutuse kõige esimesele mõõdetavale keeleoskustasemele. Tartu Ülikoolis on algtaset uurinud Eliise Reineberg (2013) bakalaureusetöös „Vahetusõpilased eesti keele käändesüsteemi omandamas“. Svea Tarkin (2019) on uurinud hiina emakeelega õppijate käändekasutust bakalaureusetöös „Eesti keele käänded hiina emakeelega õppijate kasutuses“, kuid selles töös oli informantide eesti keele oskus umbes A2-tasemel.

Üks põhjustest, miks seda taset on vähe uuritud, võib olla see, et Eestis ei tehta A1-taseme keeleeksamit. See tase pole piisav, kui avalike teenistujate, töötajate ning füüsilisest isikust ettevõtjate keelekasutusolukorrad on varieeruvad ja tööülesanded mitmekesised, näiteks asjaajamine, üksuse juhtimine, ametlike tekstide koostamine. Ka Euroopa keeleõppe raamdokumendis puudub mitmes skaalatabelis A1-taseme kirjeldus, kuid selle kirjeldamine võib olla oluline õpetamisel, õppematerjalide koostamisel ja grammatikapädevuste edasi arendamisel. (Ilves 2008: 24; Ilves 2010: 15, 17; Riigi Teataja 2008)

Uurimisteema on uudne ja rakendusliku väärtusega, sest 0–A1-taseme oskuste kohta eesti keeles kui teises keeles on vähe uurimisandmeid ja õppijakeele näiteid. Siinse tööga kogutakse ja analüüsitakse algtasemel õppija keelt. Saadud tulemused aitavad kinnitada

Sõnaveebi õpetaja tööriistade grammatikapädevuse osa, mille täiskasvanud keeleõppija A1-taseme kirjeldus põhineb hetkel ainult tasemekirjeldustel ja õpikukorpuse materjalil (Kallas jt 2022).

Bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada A1.1-tasemel täiskasvanud eesti keele õppija grammatilised teadmised käänamisest ja pööramisest. Eesmärgist lähtudes on sõnastatud järgmised uurimisküsimused.

1. Millised teadmised on õppijal eesti keele käändevormide kohta?
2. Millised teadmised on õppijal eesti keele verbide pööramise kohta?
3. Kuidas mõjutab sisendkeel õppijate grammatikapädevust?

Bakalaureusetöös uuritakse A1.1-tasemel täiskasvanud keeleõppijate kirjalikku keelt. Informandid õppisid Tartu Ülikoolis korraldatud eesti keele kursusel ja omandasid sihtkeelt keelekeskkonnas. Informantide eesti keele õpetajatega tehti intervjuud, et saada infot sisendkeele kohta ja arvestada õpetajate vastustega testi koostamisel. Materjali kogumiseks koostati test, mis koosnes pildikirjeldusest ja lünkülesandest. Saadud andmeid analüüsiti kvalitatiivselt.

Töö esimeses osas antakse ülevaade sisendkeele mõjust teise keele õppes, eesti keele käände- ja pöördesüsteemist ning A1-keeletaseme oskustest. Seejärel kirjeldatakse informante, õpetajate intervjuude vastuseid, materjali kogumist ning uurimismeetodit. Kolmandas osas kirjeldatakse analüüsimeetodit, analüüsitakse testi tulemusi ja tehakse järeldusi.

1. Teoreetiline taust

1.1. Sisendkeele mõju keeleõppes

Sisendkeelel on teise keele õppes määrav tähtsus, sest ilma sisendita ei saaks teise keele õpe toimuda. Sisendi (ingl *input*) all mõistetakse kogu sihtkeelt, mis on õppijale saadaval ja millega ta kokku puutub (Ellis 1999: 12, 298; Gass, Selinker 2001: 455). Sihtkeelsed tekstid võivad olla suulised ja kirjalikud, nende abil saab toimuda nii teadvustatud õppimine kui ka teadvustamata omandamine (Ellis 1999: 12, 298; García Mayo, Alcón Soler 2013: 214; Kaivapalu, Martin 2010). Suuline sisend võib esineda vastastikuse suhtlemise käigus, näiteks emakeelse kõneleja, õpetaja, kaasõppijaga suhtlemine, või mittevastastikuse suhtlemise käigus, näiteks raadio kuulamine, filmi vaatamine (Ellis 2000: 26). Sisendiks võib olla ka õppija enda keeleloome (Kaivapalu, Martin 2010). Sisend võib olla autentne, näiteks keelekeskkonnas kasutatav sihtkeelt emakeelena kõnelejate kõne, või ebaautentne, näiteks spetsiaalselt õpetamiseks lihtsustatud tekstid (Cook 2001: 8; García Mayo, Alcón Soler 2013: 214).

Tundides õpetatu erineb spontaansest kõnest, sest seal valitakse, kuidas keelenäiteid esitatakse, kas lausungite, lausete, fraaside või sõnade kaupa. Ilmselt omandatakse esimesena nähtused, mis esinevad sisendkeeles sagedamini. (Cook 2001: 8; Ellis 1999: 156; Klein 1997: 44, 67) Õppija hakkab endale sihtkeelsest õpetusest saadud sisendi põhjal ja oma sihtkeele kasutuse kohta tehtud tähelepanekute kaudu sihtkeele reegleid teadvustama (Ellis 1999: 298; Kaivapalu 2021: 24). Keele õppimisel ei suuda õppija kõike vastu võtta, mida sisendkeel talle pakub, õppija kasutab ainult seda osa, millest ta ise aru saab ja mis on tema semantilisesse mällu jäänud (Gass, Selinker 2001: 260; Kaivapalu, Martin 2010). Järelikult mõjutab sisendkeel õppija teadmisi ja oskusi.

Õppijad saavad sisendit eelkõige õpetajalt ja lisaks õppematerjalidest, kaasõppijatelt ning eri allikatest väljaspool klassiruumi. Õpikud pakuvad eesmärgipärast ebaautentset keelt või tavakontekstist väljavõetud keelt. Huvitavamad on need õpikud, mis sisaldavad autentset materjali, mille põhjal on võimalik harjutada reaalseid keelekasutusolukordi,

kui need, mis sisaldavad kunstlikult loodud materjali. (Cook 2001: 149–150; Kaivapalu, Martin 2010)

A1-tasemel õppija arengu eest vastutab ennekõike õpetaja. Ta pakub õppijatele kokkupuudet sihtkeelega ning paljude jaoks toimubki sihtkeelega kokkupuude ainult klassiruumis. Õppijad õpivad seda, mida neile õpetatakse, seepärast on tugeva aluse rajamiseks oluline, milliste materjalide ja meetodite järgi õpetada ja millised on kursuse eesmärgid. Niisiis on õpetajal teise keele õppes suur tähtsus. (Cook 2001: 149–150; Ilves 2010: 14, 86)

1.2. Eesti keele käände- ja pöördesüsteemist

Käändsõnade ehk noomenite klassi moodustavad iseseisvad muutuvad nimi-, omadus-, arv- ja asesõnad. Käändsõnad seonduvad kahe morfoloogilise kategooriaga: arv, millel on kaks liiget (ainsus ja mitmus), ja kääne, millel on 14 liiget. (EKG I 1995: 18, 46, 48; EKK 2020: 153–154; Viht, Habicht 2019: 84) Ainsusega väljendatakse üht, mitmusega kaht või enam asja, nähtust, olendit jms. Ainsusel puudub tunnus, mitmust võib väljendada mitmeti (*de*-mitmus, vokaalmitmus, *sid*-formatiiviga mitmus). (EKG I 1995: 61; Viht, Habicht 2019: 94)

Kääne näitab „nimisõna(fraasi) süntaktilisi ja semantilisi funktsioone lauses“ (EKK 2020: 209; Viht, Habicht 2019: 88). Käändsõna põhivormid on ainsuse nominatiiv, genitiiv, partitiiv ning mitmuse genitiiv ja partitiiv (tingimisi ka aditiiv). Ainsuse genitiivi, mitmuse genitiivi ja partitiivi alusel on võimalik moodustada käändsõna ülejäänud vormid. (EKG I 1995: 261; EKK 2020: 183; Metslang jt 2003: 88) Käändelõppude lisamisel ainsuse genitiivi tüvele moodustatakse kõik ainsuse käänded alates *sse*-illatiivist ja mitmuse nominatiiv. Ainsuse partitiivi tüvest moodustatakse mitmuse genitiiv, illatiiv, inessiiv, elatiiv, allatiiv, adessiiv, ablatiiv, translatiiv, terminatiiv, essiiv, abessiiv ja komitatiiv. Mitmuse genitiivi tüvest moodustatakse kõik *de*-mitmuse vormid (v.a mitmuse nominatiiv ja partitiiv). Mitmuse partitiivi tüvest moodustatakse kõik vokaalmitmuse vormid. (EKK 2020: 182, 262; Metslang jt 2003: 75, 77, 83, 88; Rammo jt 2012: 8–9, 23–24)

Käänded jagunevad abstraktseteks ja konkreetseteks. Abstraktsed ehk grammatilised käänded väljendavad nimisõna(fraasi) süntaktilisi funktsioone ja kannavad väga üldisi grammatilisi tähendusi ning pole asendatavad leksikaalsete vahenditega. Konkreetsete ehk semantilised käänded väljendavad nimisõna(fraasi) kitsamaid tähendusi ning paljudel juhtudel on võimalik asendada neid leksikaalsete vahenditega, näiteks määr- ja kaassõnadega (*lehtedes* ehk *seal* ehk *lehtede sees*). (EKG I 1995: 49; EKK 2020: 210)

Abstraktsed käänded on nominatiiv, genitiiv ja partitiiv, kõik ülejäänud käänded on konkreetsete (EKG I 1995: 49; Viht, Habicht 2019: 88). Konkreetsete käänete seast eristub kohakäänete rühm. Kohakäänded jagunevad sise- ja väliskohakääneteks, mis väljendavad peamiselt ruumisuhteid, aga ka seisundit, omajat, materjali, aega jpm. (EKG I 1995: 50; EKK 2020: 210; Metslang jt 2003: 90)

Sisekohakäänded (illatiiv, inessiiv, elatiiv) näitavad „kinnise ruumiga seotud kohasuhteid“, väliskohakäänded (allatiiv, adessiiv, ablatiiv) „avatud pinnaga seotud kohasuhteid“ (EKK 2020: 210; Metslang jt 2003: 90).

Latiivsust ehk suunda ehk sihtkohta (*kuhu?*) väljendatakse illatiivi ja allatiiviga, lokatiivsust ehk paika ehk asukohta (*kus?*) väljendatakse inessiivi ja adessiiviga, separatiivsust ehk lähedust ehk lähtekohta (*kust?*) väljendatakse elatiivi ja ablatiiviga (EKG I 1995: 50; EKK 2020: 210).

Pöördsõnade klassi moodustavad verbid ja abiverbid. Verbid väljendavad tegevust või olemist. Pöördsõnadel on viis morfoloogilist kategooriat: pööre, aeg, kõneviis, tegumood ja kõneliik. (EKG I 1995: 46, 63; EKK 2020: 155, 207, 230; Mägi jt 2019: 16)

Pööre näitab tegevusest lähtuvat subjektisikut ning tema seost kõneleja ja kuulajaga (EKG I 1995: 69; EKK 2020: 238; Viht, Habicht 2019: 112). „Pöördekategoorial on kolm ainsuslikku ja kolm mitmuslikku liiget ehk pööret“ (EKG I 1995: 69; EKK 2020: 238).

Ainsuse 1. pöördes on subjektisikuid üks, k.a kõneleja ise, pöördetunnus on *-n*. Ainsuse 2. pöördes on subjektisikuid üks, sh kuulaja, pöördetunnus on *-d*. Ainsuse 3. pöördes on subjektisikuid üks, kes pole kõneleja ega kuulaja, pöördetunnus on *-b*.

Mitmuse 1. pöördes on subjektisikuid mitu, nende hulka kuulub ka kõneleja, pöördetunnus on *-me*. Mitmuse 2. pöördes on subjektisikuid mitu, nende hulka kuulub ka kuulaja, aga mitte kõneleja, pöördetunnus on *-te*. Mitmuse 3. pöördes on subjektisikuid mitu, kõneleja ega kuulaja nende hulgas pole, pöördetunnus on *-vad*. Eitusvormid on pöördetunnuseta. (EKG I 1995: 70–71; Viht, Habicht 2019: 112–113)

Kõneviis väljendab kõneleja hinnangut sündmuse (eba)reaalsusele, kõneleja osa teate vahendamisel ja suhtluseesmärgi. Eesti keele kõneviisid on kindel ehk indikatiiv, tingiv ehk konditsionaal, käskiv ehk imperatiiv, möönev ehk jussiiv ja kaudne ehk kvotatiiv. Kõikidel kõneviisidel on olemas oleviku vorm. Indikatiiv on tähenduslikult neutraalne ja sellel puudub tunnus. Konditsionaal väljendab tegevuse ebareaalsust, kujuteldava olukorra võimalikkust ja viisakat käsku. Konditsionaali tunnused on *-ks* ja *-ksi*. Imperatiiv väljendab käsku või keeldu. Kõneviisi tunnused on *-ge/-ke*, *gu/-ku* või tunnus puudub. Jussiiv väljendab kaudset käsku, möönavat või soovivat tähendust. Jussiivi tunnus on *-gu/-ku*. Kvotatiiv väljendab vahendatud väidet, kõneviisi tunnus on *-vat*. Indikatiivile ja konditsionaalile saavad liituda pöördetunnused. (EKG I 1995: 75, 82, 83, 235, 236, 248; EKK 2020: 247–248; Erelt 2017b: 168, 173–176; Metslang jt 2003: 101)

Verbi põhivormid on *ma-* ja *da-*infinitiiv, indikatiivi oleviku ainsuse 1. või 3. pööre ja *tud*-partitsiip. Seega on oluline teada, millisest tüvest vorme moodustatakse. (EKK 2020: 183, 264; Metslang jt 2003: 96–97; Rammo jt 2012: 44; Viht, Habicht 2019: 180) *ma*-infinitiivi tüve alusel moodustatakse selle käändevormid (*-mas*, *-mast*, *-maks*, *-mata*), indikatiivi isikulise tegumoe lihtmineviku ja kvotatiivi oleviku vormid, *v*-partitsiip ja *vat*-infinitiiv. *da*-infinitiivi tüvest moodustatakse *des*-vorm, *nud*-partitsiip, imperatiivi (v.a ainsuse 2. pööre) ja jussiivi oleviku vormid. Indikatiivi oleviku 1. pööre tüve alusel moodustatakse ülejäänud oleviku pöörded, konditsionaali oleviku vormid, imperatiivi ainsuse 2. pööre. *tud*-partitsiibi tüvest moodustatakse umbisikulise tegumoe vormid ja *tav*-partitsiip. (Metslang jt 2003: 96–97; Viht, Habicht 2019: 108–109)

Astmevaheldus on eri tüvevariantide vaheldumine käänd- või pöörd sõna vormiparadigmas (EKG I 1995: 144; EKK 2020: 185). Astmevaheldus esineb sõnades süsteemselt tugevas või nõrgas astmes. Astmevahelduse kindlaks tegemiseks võrreldakse käänd sõna ainsuse nominatiivi ja genitiivi ning pöörd sõna *ma-* ja *da*-infinitiivi ning indikatiivi oleviku ainsuse 1. või 3. pööret. *ma*-infinitiivis pöörd sõnad ja mitmuse partitiivis käänd sõnad on alati tugevas astmes. Umbisikulised vormid on tavaliselt nõrgas astmes. (EKG I 1995: 298; Metslang jt 2003: 71, 85, 97; Rammo jt 2012: 52; Viht, Habicht 2019: 64) Nõrgeneva astmevahelduse puhul on käänd sõna nominatiiv tugevas ja genitiiv nõrgas astmes (nt *`park : pargi*) ning pöörd sõna *da*-infinitiiv tugevas ja

olevikuvorm nõrgas astmes (nt *`õppida : õpin*). Tugevneva astmevahelduse puhul on käändsõna nominatiiv nõrgas ja genitiiv tugevas astmes (nt *torge : `torke*) ning pöörsõna *da*-infinitiiv nõrgas ja olevikuvorm tugevas astmes (nt *hüpata : `hüppan*). (EKK 2020: 188; Viht, Habicht 2019: 64)

Eesti keeles on palju paradigmasisest homonüümiat. See tähendab, et sama sõna eri vormid langevad kokku. Peamiselt moodustuvad sellised homonüümid grammatiliste tunnuste puudumisel. (EKK 2020: 577; Metslang jt 2003: 11, 88; Viht, Habicht 2019: 28) Käändsõnadel võivad kokku langeda näiteks kaks või kolm vormi (EKK 2020: 577; Metslang jt 2003: 88; Viht, Habicht 2019: 30–31):

- ainsuse nominatiiv ja genitiiv (*aasta, tubli, idee*),
- ainsuse nominatiiv ja partitiiv (*sõda*),
- ainsuse nominatiiv ja inessiiv (*purjekas*),
- ainsuse ja mitmuse nominatiiv (*jõud*),
- ainsuse nominatiiv ja mitmuse partitiiv (*käsi*),
- ainsuse genitiiv ja partitiiv (*nime*),
- ainsuse partitiiv ja aditiiv (*seppa, heina, patja, õnnelikku*),
- ainsuse partitiiv ja mitmuse nominatiiv (*ideed*),
- ainsuse nominatiiv, genitiiv ja partitiiv (*pesa*),
- ainsuse genitiiv, partitiiv ja aditiiv (*seminari*).

Verbi paradigmas võivad olla samakujuised näiteks kaks vormi (EKK 2020: 577; Metslang jt 2003: 111; Viht, Habicht 2019: 29):

- indikatiivi lihtmineviku ainsuse 2. ja mitmuse 3. pööre (*sina/nemad elasid, tegid, võitsid, surid*),
- konditsionaali oleviku ainsuse 2. ja mitmuse 3. pööre (*sina/nemad elaksid, sünniks, võidaksid, sureksid*),
- konditsionaali mineviku ainsuse 2. ja mitmuse 3. pööre (*sina/nemad elanuksid, sündinuksid, võitnuksid, surnuksid*),
- imperatiivi oleviku ainsuse 2. pööre ja indikatiivi oleviku eitusvormi tüvi (*sina ela, sünni, võida, sure / ei ela, sünni, võida, sure*),

- *da*-infinitiivi ja umbisikulise tegumoe oleviku eitusvormi tüvi (*võidelda / ei võidelda*).

Emakeelekõneleja eristab homonüüme, pöörates lauses tähelepanu vormi rollile ja ümbritsevale kontekstile, kuid teise keele kõneleja mõistab homonüümseid vorme keeleoskuse arenedes (Metslang jt 2003: 12).

Ühildumine on grammatiline seos, kus põhisõna vorm määrab selle juurde kuuluva sõna samasuguse grammatilise vormi (EKK 2020: 384; Erelt 2017a: 67). Eesti keeles toimub ühildumine arvus, käändes ja isikus (EKK 2020: 384; Metslang jt 2003: 142). Omadus-, arv- ja asesõna ühilduvad nimisõnaga arvus ja käändes. Neljas viimases käändes (terminatiiv, essiiv, abessiiv, komitatiiv) on ühildumine ainult arvus ja käändelõpud liituvad ainult põhisõnale. Põhisõnaga ei ühildu käändumatu täiend, näiteks *kogu*, *eri*. Nominatiivis põhiarvsõna nõuab partitiivis laiendit (nt *kaks meest*), ülejäänud käänetes ühilduvad käändes põhiarvsõna ja nimisõna (nt *kuueteistkümmes peatükis*) või järgarvsõna ja nimisõna (nt *kuueteistkümnendas peatükis*). Öeldis ühildub täisalusega isikus ja arvus. (EKG I 1995: 22; EKG II 1993: 18, 39; EKK 2020: 127, 161, 164, 384, 399, 477, 490; Erelt 2017a: 67; Metslang jt 2003: 142–143; Rammo jt 2012: 24)

Siinses bakalaureusetöös uuritakse käändevormide ning verbi indikatiivi ja imperatiivi olevikuvormide moodustamise ja kasutamise oskust A1.1-tasemel. Eesti keele kui teise keele omandamise uurimuse seisukohast on selles peatükis käsitletud teemadest kõige olulisemad just vormidevahelised seosed, astmevaheldus ja ühildumine.

1.3. A1-tasemel täiskasvanud keeleõppija oskused

Keeleoskus on oskus kasutada suuliselt ja kirjalikult keele eri aspekte. Keeleoskus jaguneb üld- ja suhtluspädevuseks. Üldpädevuse komponendid mõjutavad keele õppimist ja kasutamist, siia kuuluvad näiteks teadmised ühiskonnast, kultuuridest, motivatsioon ja loomuomadused. Suhtluspädevuse abil saab inimene keelt kasutada. (Hausenberg jt 2003: 10–11; Ilves 2010: 10–11) Suhtluspädevust arendatakse nelja osaoskuse ja nendega seotud keelevahendite kaudu. Retseptiivsed osaoskused (kuulamine ja lugemine) on seotud keele vastuvõtuga ning produktiivsed osaoskused (rääkimine ja kirjutamine)

keeleloomega. Sõnavara ja grammatika puudutavad kõiki osaoskusi. (Ilves 2010: 19; Kaivapalu, Martin 2010) Suhtluspädevus hõlmab keelepädevust, pragmaatikapädevust ja sotsiolingvistilist pädevust. Keelepädevus on keele formaalsete vahendite tundmine ja nende kasutamine. See hõlmab sõnavara-, grammatika-, semantika-, fonoloogia-, ortograafia- ja ortoepiapädevust. Keeleõppe alguses omandatud põhiteadmiste baasil saab hakata täiustama retseptiivseid ja produktiivseid oskusi. (Ilves 2010: 11–12)

Võõrkeeleoskuse hindamise alus on Euroopa keeleõppe raamdokument (2007) ja selle hilisemad väljaanded (CEFR 2018, CEFR 2020). Selles kirjeldatakse keeleoskustasemeid, mis jagunevad kolmeks: A (algfase), B (kesktase) ja C (kõrgtase). Tasemete sees eristatakse alam- ja ülemtasemeid: A1 (läbimurre), A2 (esmane keeleoskus), B1 (suhtluslävi), B2 (edasijõudnu tase), C1 (vaba suhtluse pädevus) ja C2 (haritud emakeelekõneleja tase). Neid võib omakorda jagada veel alltasemeteks, näiteks A2.1, A2.2. (CEFR 2020: 36; EKR 2007: 38, 47; Ilves 2010: 9) Tasemete kirjeldamine on oluline, et lihtsustada keeleõppe eesmärkide, testide ja materjalide koostamist. Samas aitab dokument hindajatel otsustada õppe sobilikkuse üle. (EKR 2007: 31–32, 36)

Ka eesti keele tasemete kirjeldamiseks, hindamiseks ja õpetamiseks kasutatakse Euroopa keeleõppe raamdokumenti (2007) ja selle hilisemaid väljaandeid (CEFR 2018, CEFR 2020). A1-keeletaset on iseloomustanud Marju Ilves (2010) käsiraamatus „Läbimurre. A1-taseme eesti keele oskus“. Raamat aitab eesti keele kui võõrkeele või teise keele õpetajaid, haridussüsteemi arendajaid ja õppematerjalide koostajaid (Ilves 2010: 4).

A1-tase on kõige madalam mõõdetav keeleoskustase, kus õppija suudab suhelda tuttavates, suulistes, lihtsates ja korduvates argisituatsioonides. Tase saavutatakse teadlikult õppides. A1-tasemel õppija oskab moodustada lihtsaid lauseid ja küsimusi ning vastata neile, tutvustada ennast ja teisi. Ta kasutab õpitud tarindeid ja malle, kuid tema tekstis esineb palju eri vigu, näiteks eksib ta vormimoodustuses ja -kasutuses, üksiksõnade ortograafias. Õppimine on raske, sest ei osata veel korrektselt hääldada, ladusalt suhelda, ei hoomata keelesüsteemi erandeid, samas on õppimine kiire, sest sõnavara täieneb hoogsalt ja omandatakse palju vormimoodustuse põhimõtteid. (EKR 2007: 29, 42, 44, 48, 132, 141; Ilves 2010: 17, 18, 52, 74; Maisla 2000: 15)

A1-tasemel õpitavad teemad on piiratud ja seotud valdavalt õppija endaga, sõnavara on algeline ja konkreetsete olukordadega seostuv. Õppija oskab kasutada tervitus- ja viisakusväljendeid. Ta teab lihtsaid ja igapäevaseid põhiväljendeid iseenda ja konkreetsete olukordade kohta. (CEFR 2020: 131; EKR 2007: 46, 128, 130, 137, 141; Ilves 2010: 17, 73, 77)

A1-tasemel õppija mõistab väga lühikesi ja lihtsaid tekste fraasi haaval, vajadusel loeb mitu korda üle ning vajab visuaalset tuge. Teksti mõistmist lihtsustavad internatsionalismid või kattuvad sõnad varem õpitud keeltes ja sihtkeeles. Argisituatsioonis tunneb ta ära kõige tavalisema, st mõistab silte, plakateid, kuulutusi, tee juhatamist, katalooge, juhiseid, näiteks poes või hotellis, jm lühiteavet. (CEFR 2020: 54, 56, 58, 127; EKR 2007: 42, 87, 88, 99; Ilves 2010: 10, 17)

Õppija kõnes esineb pause, sest ta otsib väljendeid või muudab sõnastust. Ta kõneleb aeglaselt ja aktsendiga, mistõttu võib olla keeruline aru saada nendel, kes ei ole harjunud igapäevaselt sellist kõnet kuulma. Ta oskab ette lugeda väga lühikest õpitud teksti. Ta suudab tutvustada ennast ja teisi inimesi, nende tegevusala ja elukohta. Õppija suudab jälgida aeglast ja selgelt hääldatud juttu tuttavatel teemadel, seepärast peaks õpetaja või vestluspartner rääkima arusaadavalt, kasutama reeglipärast sõnajärge, olema valmis aitama, näiteks öeldut kordama, ümber sõnastama või tõlkima. (EKR 2007: 39, 42, 44, 48, 75, 136, 149; Ilves 2010: 17, 107; Pool 2012: 259)

A1-tasemel keeleõppija kirjutamisoskus areneb suhteliselt aeglaselt. Kirjutamise eesmärk on koostada lauseid ja lühikesi tekste pildi järgi, etteantud või isiklikult olulistel teemadel. Ta oskab kirjutada lühikesi teateid ja täita ankeete. Laused on lihtsad ja enamasti sidumata. Oskab sõnade ja fraaside sidumiseks kasutada põhisidesõnu, näiteks *ja* või *siis*. Loovteksti kirjutamisel oskab lihtsate fraaside ja lausetega kirjutada iseendast ja väljamõeldud inimestest, näiteks nende elukohast ja tegevustest. Ta kasutab lihtsaid sõnu igapäevaste asjade omaduste kirjeldamisel. Sageli alustatakse teksti fraasiga *See on...* või *Need on...* (CEFR 2018: 75; CEFR 2020: 67; EKR 2007: 42, 44, 78, 79; Hausenberg jt 2003: 87, 92–93; Ilves 2010: 22, 73)

Siinses töös keskendutakse grammatikapädevusele. Grammatikapädevus on võime moodustada ja kasutada grammatiliste vormidega tähenduslikke fraase ja lauseid. See näitab keeleõppija oskust kasutada grammatilisi vahendeid. Grammatikapädevus kujuneb välja tutvudes autentsete sihtkeelsete tekstidega, uute vormide näitlikustamiseks spetsiaalselt koostatud tekstidega või etteantud reeglite ja vormitabelitega, millele võivad järgneda selgitused ja harjutused, ning keele kohta iseseisvalt hüpoteese püstitades ja vajadusel neid ümber sõnastades. (EKR 2007: 131, 170, 171; Ilves 2010: 90)

A1-tasemel keeleõppija on tutvunud grammatiliste vahenditega ning oskab enamasti vormi-, sõna-, fraasi- ja lausemoodustusel kasutada äraõpitud tarindeid ja lausemalle, kuid esineb vigu ning ta ei pruugi osata neid parandada. Vabas ja ettevalmistamata suhtluses on loomulik, et õppija eksib, vigu on vormimoodustuses ja -kasutuses, näiteks teisevea tüvega ja astmevahelduslikes sõnades. (CEFR 2020: 132; EKR 2007: 44, 131; Ilves 2010: 24, 54, 64, 91; Kallas jt 2022)

A1-tasemel eesti keele õppija tunneb asju tähistavate sõnade ainsust ja mitmust; on omandanud õpitud käändsõnade kolm põhivormi; teab käänete moodustusseoseid, kuid eksib sageli astmevahelduslikes tüvedes; võib meelde jätta nominatiivi tegelikust vormist pikema sõna, näiteks **lille*, **venda*; oskab genitiiviga väljendada kuuluvust; kasutab sihitise käändena ja teiste sihitise käänete asemel enamasti partitiivi; tajub kohakäänete kolmesuunalisust ja kasutab kohakäändeid ruumiliste suhete väljendamisel, kuid eksib sise- ja väliskohakäänete valimisel; oskab rutiinsetes funktsioonides kasutada komitatiivi ja abessiivi. Õppija tunneb omadus- ja nimisõna ühildamise reegleid ja oskab sagedastest omadussõnadest moodustada kesk- ja ülivõrret; oskab kasutada omadussõnalist öeldistäidet. Ta tunneb isikuliste asesõnade pikka ja lühikest vormi, kasutab neid nominatiivis ja genitiivis. Ta tunneb põhiarvsõnu ja kasutab neid üldjuhul nominatiivis, kvantorifraasis partitiivis ning kasutab nimisõnaga ühilduvat arvsõna peamiselt nominatiivis. (Ilves 2010: 52–53, 56, 59–61)

Õppija tunneb eesti keele sagedasemaid ja tähtsamaid verbe ning nende *ma-* ja *da-*infinitiive ning mõnd tähtsat pöördvormi, kuid eksib sageli astmevahelduslikes tüvedes; võib ekslikult kasutada pöördelise vormi asemel infinitiivi või jätta verbi hoopis lisamata; oskab kasutada olulisemaid verbivorme indikatiivi olevikus ja mõlemas

kõneliigis ning sagedasemaid verbe lihtminevikus; oskab kasutada käsu või palve väljendamiseks imperatiivi ainsuse 2. pöörde ja mitmuse 1. pöörde jaatavaid vorme. Õppija tunneb sagedasemaid verbe, mida peab kasutama *ma-* või *da-*infinitiiviga. Ta tunneb aluse ja öeldise ühildumise reegleid, kuid võib sageli eksida. *Olema*-verbiga märgib ta kellegi/millegi olemasolu või puudumist. Objektide (olendid, asjad, nähtused, mõisted) identifitseerimisel kasutab ta olevikulisi normaal- ja omajalauseid, lihtsamaid kogejalauseid ning olemasolu ja puudumist väljendavaid lauseid. (Ilves 2010: 28, 53–54, 56–57, 63–64)

2. Informandid, õpetajate intervjuud, materjal ja meetod

2.1. Informandid

Bakalaureusetöö jaoks kogusin materjali informantidelt, kes õppisid 2021. aasta sügisel Tartu Ülikooli eesti keele algkursusel inglise keele baasil. Oodatav tase kursuse lõpuks oli A1.1. Kursuse¹ maht oli 6 EAP-d ehk 156 akadeemilist tundi, millest kontaktõpet oli 64 tundi ja iseseisevat tööd 92 tundi. A1-taseme saavutamiseks kulub 90–100 akadeemilist kontaktõppe tundi (Praagli, Klaas-Lang 2020: 9). Seega võib arvata, et A1.1-tasemele jõudmiseks kulub 45–50 akadeemilist tundi. Informantide taustaandmeid küsiti testi tegemise käigus. Kahes rühmas (rühmad A ja B) õppivaid 18–33aastaseid informante oli 28. Nende keeletaust oli mitmekesine. Informantide emakeel oli vene (6), saksa (5), inglise (4), prantsuse (3), araabia (2), aserbaidžaaani (2), itaalia (1), portugali (1), slovaki (1), tamili (1), tšehhi (1) ja valgevene keel (1). Lisaks nimetati järgmiste keelte oskust: heebrea, hiina, hindi, hispaania, inglise, ladina, lesgi, malai, poola, portugali, prantsuse, saksa, türgi ja vene. Peaaegu kõik informandid kasutasid eesti keelt väljaspool klassiruumi, näiteks kohvikus, ülikoolis, restoranis, pubis, siltide lugemisel ja eestikeelsete sõpradega rääkimisel. Kõige rohkem kasutati eesti keelt poes.

2.2. Õpetajate intervjuud

Intervjueerisin informantide õpetajaid, et välja selgitada, millise sisendkeelega on õppijad kokku puutunud, ja arvestada õpetajate vastustega testi koostamisel. Intervjuud toimusid 2021. aasta novembri lõpus. Küsisin õppematerjalide, õpitud teemade ja grammatika, kursuse eesmärkide, tunnis kasutatavate keelte ning tunnivälise keeleõppe kohta (vt lisa 1). Mõlemad rühmad õppisid Tartu Ülikoolis väljaantud algajate õpik-tööraamatu järgi, mille on koostanud Piret Toomet, Linda Palts ja Katrin Jänese (Toomet jt 2021). Kaheosaline õpik sisaldab eri ülesandeid (nt tõlkimine, lünkade täitmine, paaristöö,

¹ Andmed, mis on avalikult kättesaadavad, pärinevad 2021. aasta detsembrist Tartu Ülikooli õppeinfosüsteemi õppeaine lehelt.

dialogid) ja grammatikaseletusi, hääldusnõuandeid ning üldist infot Eesti ja Tartu kohta. Teemad on igapäevased. Õpitakse ennast tutvustama, rääkima oma perest ja lemmikutest, söögist-joogist, suhtlemist poes ja kohvikus. Kuna õpik on mahukas, ei kasutanud õpetajad väga palju lisamaterjale, kuid mõnikord kuulasid laule või tegid suhtlusharjutusi. Kursuse jooksul kirjutati kolm kontrolltööd, mis sisaldasid näiteks tõlkimist, lünkülesandeid, ja lühikesi tekste kolmel teemal: endast, toitumis- ja ostuharjumustest. Kolmas tekst erines rühmiti: A-rühm kirjutas perest ja B-rühm kirjeldas küsimuste abil pildil olevat inimest. Õpiväljunditest lähtuvalt peaksid õppijad kursuse lõpuks omandama A1.1-tasemel baasteadmised grammatikast ja põhisõnavarast. Nad oskavad end tutvustada ja rääkida oma perest ning saavad hakkama argisituatsioonides, näiteks kohvikus tellimisel, poes müüjaga vestlemisel. Nad suudavad mõista ja luua lihtsaid tekste. Nad tunnevad ja oskavad kasutada omadussõnu, põhiarvsõnu ja isikulisi asesõnu. Nad oskavad verbe pöörata olevikus jaatavas ja eitavas kõneliigis ning on põgusalt tutvunud imperatiiviga. Nad tunnevad ja kasutavad ainsuses kõiki abstraktseid käändeid, nominatiivi ka mitmuses ning üksikutel juhtudel oskavad moodustada mitmuse genitiivi ja partitiivi vorme. Konkreetsetest käänetest tunnevad ja kasutavad ainsuses kohakäändeid, abessiivi ja komitatiivi. Õpetajate sõnul õpiti käändeid lähtuvalt olukordadest, näiteks päritolu väljendamine elatiivi abil. Mõnesid verbe õpiti pöörama, kuid kõikides pööretes kasutada alati ei osatud, näiteks *maitsema*, *müüma*.

Intervjuudest selgus, et õpetajad aeglustasid tundides oma kõnet, rääkisid rahulikumalt, selgemalt ja lihtsamalt, kasutasid neid sõnu, mida nad olid õpetanud, ja rahvusvahelisi sõnu, ning kordasid üle enda öeldut. Õpetaja A kasutas grammatika seletamisel inglise ja eesti keelt paralleelselt, kuid teatud sõnu eesti keeles, näiteks numbraid, nädalapäevi, tööjuhenditega seotud sõnu, nagu *harjutus* ja *lehekülg*. Õpetaja B kasutas inglise keelt rohkem, sest niimoodi olid õpilased aktiivsemad. Kui midagi oli eesti keeles ära õpitud, siis seda kasutasid mõlemad edaspidi eesti keeles. Need õpetajakõnele (ingl *teacher talk*) iseloomulikud jooned on olulised teise keele omandamisel (Solita jt 2021: 305).

Õpetajate sõnul oli õppijatel kursuse jooksul raskusi sihitise käände kasutamisel, näiteks *vaatama kes* pro *vaatama keda*, kvantorifraasis laiendi käände valikul, näiteks *kolm koerad* pro *kolm koera*, häälduse ja täpitähtedega. Õpetajad märkasid, et keeleõppijad olid

eri suhtumisega. Väga paljud õppisid selgeks olukorrast lähtuvad väljendid, mida oskaksid kasutada kindlas situatsioonis. Need, kes olid keeleõppest rohkem huvitatud, uurisid grammatikaseletusi ja tegid reeglite kohta omi järeldusi. Õppijad arutasid õpetajatega loomulikus keelekeskkonnas tekkinud tähelepanekuid. Tunniväliselt õpiti iseseisvalt eesti keelt äppide ja laulusõnade abil.

2.3. Materjal ja meetod

Kirjaliku materjali kogumiseks koostas test, mis koosnes kahest ülesandest – pildikirjeldusest ja lünkülesandest (vt lisa 2). Erisugused kirjutamisülesanded näitavad õppijate teadmisi keelest mitmekülgsemalt. Testis ei pea kõik vastused õiged olema, vaid see annab ülevaate õppija keeleoskusest. (Hausenberg jt 2003: 26, 94) Õppijakeelt koguti spetsiaalselt selle uurimuse eesmärgil, ei uuritud õppijate loomulikku keelekasutust (Ellis, Barkhuizen 2006: 30). Testi eesmärk oli välja selgitada, milline on algtasemel õppija üldisem grammatikaoskus, seejuures vigadele keskendumata. Tööjuhendid olid eesti ja inglise keeles. Pildikirjelduse juhendis olid ette antud kohamäärsõnad *paremal, vasakul, all, üleval, keskel*. Pildikirjeldus võimaldas kirjutajal kasutada tuttavat sõnavara ja väljendada end loominguliselt. Lünkülesandega kontrolliti konkreetseid grammatilisi oskusi. Pilte oli kaks, et kindlustada analüüsitava materjali piisavus. Pildid valisin õpetajate abiga kursusel käsitletavate teemade järgi. Esimesel pildil oli kujutatud suure pere ühist söögiaega ja teisel pildil inimesi toidupoes. Õppijate esimese pildi kirjeldus oli keskmiselt 31 sõna ja teise pildi kirjeldus 39 sõna. Lünkülesanne koosnes 29 lausest. Ette olid antud verbide *ma*-infiniitivid või käändsõnade ainsuse nominatiivi vormid. Ülesande koostas nii, et iga pöörde kohta oleks kaks lauset, sh ainsuse ja mitmuse vorme. Õppijad pidid verbivorme moodustama olevikus ja ka eitavas kõneliigis. Kaks lauset pidi moodustama imperatiivis, ülejäänud laused olid indikatiivis. Ülesande koostamisel jälgisin, et iga käände kohta oleks vähemalt üks lause. Lausete arv lähtus kursusel õpitud käänete funktsioonidest: kui kursusel oli õpitud käände mitut funktsiooni, siis ka lünkülesandes oli iga õpitud funktsiooni kohta üks lause. Lünkülesande aluseks oli õpetajatelt saadud info õpitud grammatiliste vormide kohta, seega ei küsitud translatiivi, terminatiivi ja essiivi. Lünkülesande lausete koostamisel olid lisaks kursusel kasutatavale

õppematerjalile eeskujuks teised A1-taseme õpikud ja õppematerjalid (vt Mangus, Simmul 2012; Pesti, Ahi 2017; Rammo jt 2012; Rannut 2015).

Materjali kogusin 2021. aasta detsembri alguses. Ajakulu ja jõukohasuse hindamiseks tegin ühe A-rühma vabatahtliku üliõpilasega proovitesti. Testis ma proovitesti järel muudatusi ei teinud, sest üliõpilane täitis ülesanded ja tal ei olnud testile muudatusettepanekuid. Kahjuks ma ei märganud pildikirjelduse tööjuhendis eksimust, kus olid vahetusse läinud *all – at the top* ja *üleval – at the bottom* tõlked. Sellise tööjuhendiga kirjutas testi ainult A-rühm. Arvan, et see eksimus ei mõjutanud töö tulemust, sest eesmärk oli uurida käänd- ja pöörd sõnade grammatilisi vorme, mitte kohamäärsõnade ja sõnavara kasutust. Testid kirjutati eesti keele tundide ajal samal päeval – A-rühm hommikul, B-rühm õhtul. Tunnis viibides jälgisin, et ei kasutataks abimaterjale. Õppijad testi ajal küsimusi ei esitanud. Neil kulus vastamiseks umbes 40 minutit.

Õppijakeele hõlpsamaks analüüsiks trükkisin informantide vastused paberilt Microsoft Wordi. Seejärel koostas Microsoft Excelis iga käände ja pöörde vahelehe, kuhu lisasin pildikirjeldusest ja lünkülesandest pärinevad näited. A- ja B-rühma vastuseid käsitlesin koos.

3. Tulemused ja analüüs

3.1. A1.1-tasemel täiskasvanud eesti keele õppija käändekasutus

Siinses bakalaureusetöös uurin, kuidas A1.1-tasemel täiskasvanud eesti keele õppija kasutab käandeid ja pööordeid. Õppijakeelt võrdlen eesti keele kui sihtkeelega. Kuna ei saa päris kindel olla, mida õppija mõtles, siis lähtun õppijakeele sõnade tõlgendamisel ootuspärasest käändevormist ja selle paiknemisest lauses. Translatiivi, terminatiivi ja essiivi läbimurdetasemel veel ei õpetatud, seega nende käänete kasutamist eeldavaid lauseid lünkülesandes ei olnud ning näiteid ei leidunud ka informantide pildikirjeldustes. Materjal esitatakse käänete kaupa. Analüüsin iga käände kasutamist lünkülesandes ja pildikirjelduses ning iseloomustan, mis funktsioonides käänded lausetes esinevad. Peatüki alguses on kõigepealt käsitletavat käändevormi eeldavad lünkülesande laused ja seejärel sama käände kasutusjuhtude näited pildikirjelduskatsest. Pildikirjelduse materjal on liigitatud ootuspärase, mitte ilmse vormi järgi, et kahe eri tüüpi ülesande materjali oleks võimalik koos analüüsida. Informantide pildikirjelduste kõiki näiteid analüüsis osas ei esitata, pildikirjelduste terviktekstid on lisas (vt lisa 3). Mõnel juhul on näitelauseid lühendatud. Näitelause järel on sulgudes informandi tähis. Ortograafiavigadele (nt algustähevalikule, treema² ja tilde³ puudumisele) selles analüüsis erilist tähelepanu ei pöörata.

3.1.1. Abstraktsed käänded

3.1.1.1. Ainsuse nominatiiv

Ainsuse nominatiiv ehk nimetav on üks käändsõna põhivormidest ja sõna alg- ehk sõnastikuvorm. Ainsuse nominatiivil puudub tunnus. Selle käände põhifunktsioonid on täisaluse, öeldistäite, täissihitise ja nimisõnafraasis ühilduva täiendi vormistamine.

² Treema on diakriitiline märk tähe peal, mis muudab alustähe tähendust. Eesti tähestikus on treema ehk täpid ä, ö ja ü peal. (Päll 2019)

³ Tilde on diakriitiline märk, mis muudab alustähe tähendust. Eesti tähestikus on tilde õ peal. (Päll 2019)

(EKG I 1995: 52, 195; EKK 2020: 183, 211, 523; Viht, Habicht 2019: 50) Lünkülesandes oli üks lause, mis eeldas ainsuse nominatiivi kasutust ning adjektiivi ja substantiivi ühildumist (näide 1).

(1) Kui palju maksab (väike õun)?

Üheksa õppijat kasutasid sihtkeelepäraselt nimisõnafrasid ainsuse nominatiivis ühilduvat adjektiivi ja substantiivi vormi *väike õun*. Lüngas kasutati kõiki teisi abstraktseid käändeid. Üks õppija kasutas ainsuse genitiivi ühilduvaid vorme *väikse õuna*. Viis õppijat kasutasid ainsuse partitiivi ühilduvaid vorme *väikest õuna*, neist üks õppija kirjutas adjektiivi treemata vormi **⁴vaikest õuna*. Kasutati mitmuse nominatiivi tunnusega ühilduvaid vorme: **väiked õunad*, **väiked *õuned*, **väikegsed õunad* ja *väikesed õunad*. Õppijad kasutasid mitteühilduvaid vorme: kaks õppijat *väike õuna* ja üks *väikesed õuna*. Ühe õppija lüngas oli käänatud ainult adjektiiv **väiked*. Viis õppijat jätsid lünga tühjaks.

Esimese pildi kirjeldamisel kasutati nominatiivi kõige sagedamini normaal-, omaja- või olemasolulause täisaluse vormistamisel (näide 2). Sageli viidati objektidele fraasiga *See on...*, kus öeldistäide *see* ja alus olid nominatiivis (näide 3). Nominatiivi kasutati omadus- ja nimisõnalise öeldistäite vormistamisel (näide 4).

- (2) *Koer* sööb spagetti. (INF A8); (---)⁵ *ma* arvan (---). (INF B13); *Isa on salad* [salat]⁶. (INF A15); *Keskel on tool*. (INF B2)
- (3) *See on suur pere*. (INF A3); *All paremal see on maja*. (INF A7); *Üleval see on koer*. (INF A13); *See on söök*. (INF A14)
- (4) *Pasta on maitsev*. (INF A9); *Ema on õnnelik* ja tüdruk üleval on *õnnelik*. (INF A11); *Ema nimi on Teresa*. (INF A15)

Teise pildi kirjeldamisel kasutati nominatiivi samuti kõige sagedamini normaal-, omaja- või olemasolulause täisaluse vormistamisel (näide 5). Objektidele viidati fraasiga *See on...*, kus öeldistäide *see* ja alus olid nominatiivis (näide 6). Nominatiivi kasutati omadussõnalise öeldistäite vormistamisel (näide 7).

- (5) *All, ma näen*. (INF A6); *Mees vasakul ostab piima*. (INF B5); *Tal on poeg*. (INF B11); *Naisele on kott*, *mehele on kott*, *kottis on piim* ja *rohesibul*. (INF B13); *Tomat, kurk, porgand* ja *paprik* [paprika] on keskel ülevale. (INF A8)

⁴ Tärniga (*) on märgitud vastuvõetamatu keelend.

⁵ (---) tähistab väljajätku.

⁶ Nurksulgudes on sihtkeelepärane vorm.

- (6) *See on supermarket.* (INF A15); *See on sai* (---). (INF B1); *See on pod* [pood]. (INF B4)
(7) *Pilt on väga kirju.* (INF A9); *Toit vaatab hea.* (INF B2); *Saiake on populaarne.* (INF B2); (---)
see sai on väga maitsev (---). (INF B5)

Õppijad kasutasid piltide kirjeldamisel nominatiivi tekstiväljal objektide loetlemiseks ja objektide märkimiseks piltidele. Nominatiiv, mis on sõnastikuvorm, on õppijate keelekasutuses sagedane kääne. A1.1-tasemel õppijad kasutavad nominatiivi objektide nimetamisel ja täisaluse vormistamisel.

3.1.1.2. Mitmuse nominatiiv

Mitmuse nominatiiv ehk nimetav moodustatakse ainsuse genitiivi tüvele mitmuse tunnuse *-d* lisamisel (EKK 2020: 262). Lünkülesandes eeldati mitmuse nominatiivi kasutust ühes lauses (näide 8).

- (8) *Pillele maitsevad* (*kartulikrõps*), (*piparkook*) ja (*komm*).

Kolm õppijat kirjutasid lünka ainsuse nominatiivi vormid *kartulikrõps*, *piparkook* ja *komm*. Viis õppijat kasutasid lüngas fraasitasandil ühilduvaid mitmuse nominatiivi vorme, kuid türevokaalid varieerusid.

- **kartulikrõpsed, piparkoogid, *kommed*
- **kartulikrõpsed, piparkoogid, kommid*
- **kartulikrõpsed, *pipakoogid, kommid*
- **kartulikrõpsid, piparkoogid, kommid*
- **kartulikrõpsid, *piparkookid, kommid*

Kaks õppijat kasutasid *i*-tüvelisi homonüümseid ainsuse genitiivi või partitiivi vorme **kartulikrõpsi*, *piparkoogi* ja *kommi*. Ülejäänud vormid ei ühildunud fraasitasandil täielikult, kasutati nominatiivi, genitiivi, partitiivi ja inessiivi:

- **kartulikropsi, piparkooki, komm*
- **kartulitkrõpsit, *piparkookid, kommid*
- **kartulikrõpsit, *piparkookit, *kommit*
- **kartulikrõpsit, piparkooki*
- **kartulikrõpset, piparkooki, *komma*

- *kartulikrõpset, piparkooki, kommi
- *kartulikrõpsis, piparkooki, kommi
- *kartulikrõpi, piparkooki, kommi
- *kartulikrõpsa, piparkoogi, kommi

Üheksa õppijat jätsid lünga tühjaks.

Esimese pildi kirjeldamisel kasutasid õppijad mitmuse nominatiivi normaal-, omaja-, kogeja- või olemasolulause täisaluse vormistamisel (näide 9). Objektidele viidati fraasiga *See on...* või *Need on...*, kus öeldistäide *see* või *need* ja alus olid nominatiivis, kuid ei ühildunud alati (näide 10). Omadus- ja nimisõnalise öeldistäite vormistamisel kasutati ainsuse ja mitmuse nominatiivi, mis alati ei ühildunud alusega (näide 11).

- (9) *Nemad* söövad lõunasööki. (INF A3); *Nad* elavad maja. (INF A9); Neil on *spagetid*, sai ja salat. (INF B5); (---) Tibo meeldivad *macaronid* ja *tomatit* [makaronid ja tomatid]. (INF A2); (---) paremal on *lilad* [lilled]. (INF B2)
- (10) *Need* on lilled. (INF A9); (---) *need* on *punane tomat* [punased tomatid]. (INF A6); Vasakul *see* [need] on *kollased lilled* [kollased lilled]. (INF B4)
- (11) Isa ja poiss ei ole *õnnelikud*. (INF A11); Söögid on *hea* [head]. (INF B8); Pere *lemmiklõõk* [lemmiksõök] on spageti ja salat. Ja *lemmikloomad* on kass ja koer. (INF A7)

Teise pildi kirjeldamisel kasutati mitmuse nominatiivi normaal- ja olemasolulause aluse vormistamisel (näide 12). Objektidele viidati fraasiga *See on...* või *Need on...*, kus öeldistäide *see* või *need* ja alus olid nominatiivis, kuid ei ühildunud alati (näide 13). Omadussõnalise öeldistäite vormistamisel kasutati ainsuse nominatiivi, mis ei ühildunud alusega (näide 14).

- (12) *Nad* on poes. (INF B12); Poes on *inimesed*, *nad* ostavad söök. (INF B5); poes on *munad*, *piimad*, *kalad*, *juustud*, *banaanid*, *tomatid*, *kurgid*, *porgandid*, *virsikud* ja *leivad*. (INF A5); Keskel paremal on *leivad* [leivad], ja *said* [saiaid]. (INF A11)
- (13) *Need* on *banaanid*, *õunad*, *pirnid*, *apelsinid*, *tomatid*, *kurgid*, *paprikad*, *porgandid*, *sibulad*, *kapsad*, *piimid* [piimad], *munad*, *kalad*, *kanad*, ja *leivad*. (INF A9); (---) *see* on *võid*, *munad* ja *piimad*. (INF A13)
- (14) Mehed, naised, ja lapsed on *õnnelik*. (INF A11)

Mitmuse nominatiivi kasutus sarnaneb ainsuse nominatiiviga: õppijad kasutavad nominatiivi objektide nimetamisel, pikkades loeteludes ja täisaluse vormistamisel, kuid alus ja öeldistäide ei ühildu alati. Üldiselt on mitmuse nominatiivi tunnus *-d* omandatud.

3.1.1.3. Genitiiv

Ainsuse genitiiv ehk omastav on üks käändsõna põhivormidest. Sellel käändel puudub tunnus, kuid vormid lõpevad alati vokaaliga. Käände põhifunktsioonid on täiendi, eeslisandi, tagasõnade laiendi ja täissihitise vormistamine. (EKG I 1995: 52; EKK 2020: 183, 212; Metslang jt 2003: 75; Rammo jt 2012: 10) Lünkülesandes oli üks küsi- ja üks väitlause, kus eeldati ainsuse genitiivi kasutust (näide 15 ja 16).

(15) Kas sa võtad kastist ühe (melon)?

Kaheksa õppijat kirjutasid lünka sihtkeelepärase täissihitise ainsuse genitiivi vormi *meloni*. Õppijad kasutasid abstraktseid käändeid: neli ainsuse nominatiivi vormi *melon*, üks ainsuse partitiivi vormi *melonit* ja kaks mitmuse nominatiivi vormi *melonid*. Üks õppija kasutas ainsuse elatiivi vormi *melonist*. 12 õppijat jätsid lünga täitmata.

(16) Minu (poeg) naine töötab Tartu Ülikoolis.

Viis õppijat kasutasid ootuspärast täiendi funktsioonis ainsuse genitiivi vormi *poja*. Viis õppijat kasutasid ainsuse nominatiivi vormi *poeg*. Selles sõnas valmistas raskusi laadivaheldus, mistõttu võib tõlgendada järgnevaid vorme ainsuse genitiivi eri kujudeks:

- *poe* (1)⁷
- **poen* (1)
- *poes* (1)
- *poega* (8)
- **poegi* (3)

Kaht viimast vormi võib pidada ka partitiiviks. Vormi *poes* juurde kirjutas õppija „genitiv!“, mis näitab, et ta teadis, millist käänet kasutada, aga ei teadnud, kuidas seda käänet moodustada. Neli õppijat ei täitnud lünka.

⁷ Sulgudes olev number näitab, mitu õppijat seda vormi kasutasid.

Esimese pildi kirjeldamisel kasutati genitiivi nimi- ja asesõnalise täiendi vormistamisel (näide 17). Tagasõna laiendi (näide 18), täissihitise (näide 19) ja öeldistäite täiendite (näide 20) vormistamisel kasutati genitiivi asemel nominatiivi.

- (17) Eric on *Antonini* isa. (INF A2); *Pere* lemmikköök on spageti ja salat. (INF A7); *Isa* nimi on Tomas. (INF A15); All ma vaatan *nende* vanemad. (INF B13); (---) see on *nende* vana vend. (INF B13)
(18) *kass* [kassi] all laud (INF A5); *laps* [lapse] all tool (INF A5)
(19) Koer võtab *frikadel* [frikadelli]. (INF B10)
(20) Kass on beež ja koer on *valge* ja *pruun* vähalised (colours) [valge ja pruuni värviline 'kirju']. (INF B4)

Teise pildi kirjeldamisel kasutati genitiivi täissihitise vormistamisel või asendati genitiiv nominatiiviga (näide 21). Genitiivi kasutati nimi- ja omadussõnalise täiendi vormistamisel või asendati nominatiiviga (näide 22).

- (21) (---) roheline tširti mehe oskan *tomati*. (INF B7) mees all keskel ostab *leht* [lehe]. (INF A5); mees all vasakul ostab *veepudel* [veepudeli]. (INF A5)
(22) Talle meeldib *eesti* piima! (INF A1); See on pilt *poe*. (INF A3); Kaks lapsed ostavad *prantsuse* sai (---). (INF B5); (---) *õranz* [oranži] tširti mehe oskab piim (---). (INF B7)

A1.1-tasemel õppija kasutab genitiivi peamiselt täiendi, vähem täissihitise funktsioonis. Genitiivi asendab nominatiiviga.

3.1.1.4. Partitiiv

Ainsuse partitiiv ehk osastav on üks käandsõna põhivormidest. Käändetunnus on *-t*, *-d*, *-da* või tunnus puudub. Partitiiv vormistab osasihitist, osaalust ja kvantorifraasis laiendit. (EKG I 1995: 53; EKK 2020: 183; Metslang jt 2003: 77) Lünkülesandes oli kaks lauset, kus partitiivi kasutus oli ootuspärane (näide 23 ja 24).

- (23) Me oleme abielus, aga meil ei ole (laps).

Seitse õppijat kasutasid lüngas osaaluse funktsioonis ainsuse partitiivi vormi *last* ja üks õppija kasutas mitmuse partitiivi *lapsi*, mis on samuti sihtkeelepärane, viimast vormi võib tõlgendada ka *i*-tüvevokaaliga ainsuse genitiiviks. Kolm õppijat kasutasid ainsuse nominatiivi vormi *laps*, neli ainsuse genitiivi vormi *lapse*, kuus mitmuse nominatiivi vormi *lapsed* ja üks õppija mitmuse nominatiivi tunnusega vormi **lapsid*, üks **lastet*, üks **lapsit*, *t*-tunnusega vorme **lapset* ja **lapsat*, mille puhul võib oletada, et silmas oli peetud ainsuse partitiivi. Üks õppija ei täitnud lünka.

(24) Mul on neli (punane auto) ja kaks (noor sõber).

Esimeses lüngas kasutati kvantorifraasis omadus- ja nimisõna ühilduvaid vorme. Ainsuse partitiivi *punast autot* kasutati 13 juhul ja üks kord esines fraas **puunast autot*. Viis õppijat kasutasid mitmuse nominatiivi *punased autod* ja üks mitmuse tunnusega vorme **punaned autod*. Esines kuus mitteühilduvat vormi:

- *punast auto* (1)
- **punaned auto* (1)
- **punaset autot* (3)
- *punased autot* (1)
- *punase autod* (1)
- *punast autod* (1)

Teises lüngas kasutati kvantorifraasis omadus- ja nimisõna ühilduvaid vorme. Kaks õppijat kasutasid sihtkeelepäraselt ainsuse partitiivi *noort sõpra*, sihtkeelepärase substantiivi ja partitiivi tunnusega adjektiivi esines ühel juhul **noorst sõpra* ja **nooret sõpra* kahel korral. Kaks õppijat kasutasid ainsuse genitiivi vorme *noore sõbra*, kaheksa mitmuse nominatiivi vorme *noored sõbrad* ja üks mitmuse nominatiivi tunnusega vorme **noorid sõbrad*. Üks õppija kirjutas lünka ainult *sõbra*. Õppijad kasutasid mitteühilduvaid vorme:

- *noor sõbra* (1)
- *noort sõbra* (2)
- **noorst sõbra* (1)
- **noorit sõbra* (1)
- *noore sõpra* (1)
- *noorest sõpra* (1)
- *noore *sõbrat* (1)
- **noorit *Sõbrat* (1)

Kaks õppijat jätsid lünga tühjaks.

Esimese pildi kirjeldamisel kasutati partitiivi osasihitise vormistamisel, vahel asendati partitiiv nominatiiviga, harvem genitiiviga (näide 25). Veel kasutati partitiivi kvantorifraasis laiendi vormistamisel, mitmuse nominatiivi kasutati partitiiviga peaaegu võrdselt, harvem kasutati ainsuse nominatiivi ja genitiivi (näide 26).

- (25) isa sööb *aedvilja*. (INF A5); Koer taha *spagetti* süüa. (INF B5); Need söövad *pastat* ja *salatit*. (INF B6); Kass vaatab *last*. (INF B10); Nad söövad *spagetti*, *leiva* ja *salati* [leiba ja salatit]. (INF A8); Pere sööb *lõunasööki* [lõunasööki]. (INF B10); Üleval ma vaatan *üks halli kassi* [üht halli kassi] ja *lillad* [lilli] (INF B13)
- (26) Need on *üheksa inimest*. (INF A9); Perel on ema, isa, *kolm venda* ja *neli poega*. (INF B1); Kodus: *neli naist* ja *kolm poissi*. (INF B10); See on suur laud ja *neli toolid* [neli tooli] ja *kaks pangid* [kaks *panki 'pink']. (INF A6); Vasakul on *kaks potid* [kaks potti]. (INF B2); Nende on *kus laps* [kuus last]. (INF B8); See on *seitse lapse* [seitse last]. (INF A13)

Teise pildi kirjeldamisel kasutati partitiivi osasihitise vormistamisel, partitiiv asendati nominatiiviga, harvem genitiiviga (näide 27). Kvantorifraasis laiendi vormistamisel kasutati partitiivi asemel sageli mitmuse nominatiivi (näide 28). Partitiivi kasutati harva osaaluse vormistamisel (näide 29), jaatavas lauses on osaaluse funktsioon jõukohane alates B2-tasemest (Kallas jt 2022). Nendes jaatavates lausetes on paljud vormid vormihomonüümsed, seega ei saa kindlalt väita, et õppijad kasutasid partitiivi. Samas võivad need vormid olla ka nominatiivis, kui õppijad olid meelde jätanud mõnest sõnast (*piim, leib, juust*) pikema kuju.

- (27) Väike naine vaatab *juustu*. (INF B10); Naine paremal ostab *saia*. (INF B11); All ma vaatan *naist* ja *meest* (INF B13); (---) ma näen *leib* ja *sai* [leiba ja saia]. (INF A6); Poiss all ostab *Tomatid* [tomateid]. (INF B11); (---) inimesed oskavad *laiba* [leiba]. (INF A10)
- (28) Need on *viis naised* [viis naist] ja *neli mehed* [neli meest] ja *neli lapsed* [neli last]. (INF A7); See on *kuus naised* [kuus naist] ja *viis meesed* [viis meest]. (INF B4); Need on *kolmteist inimest* supermarket. (INF A9)
- (29) (---) neil ei ole *ema* või *isa*. (INF B5); Poodis *Salatid*, *tomatid*, *porgandid*, *leiba*, *baananid*, *piima*, *liha*, *kala*, *kana*, *juustu*, *šokolaadid*, *jogurtid*, ja *vein*. (INF A1); Üleval on *piima*, *liha*, *juustu* ja *kala*. (INF B2)

A1.1-tasemel õppijad kasutavad partitiivi osasihitise ja kvantorifraasis laiendi vormistamisel. Raskusi valmistab kvantorifraasis täiendi ja laiendi ühildumine partitiivis. Sageli asendati partitiiv ainsuse või mitmuse nominatiiviga. Ka õpetajate intervjuudest selgus, et kvantorifraasis asendatakse partitiiv mitmuse nominatiiviga.

3.1.2. Konkreetsete käänded

3.1.2.1. Illatiiv

Illatiiv ehk sisseütlev on latiivne sisekohakääne. Käändetunnus on -sse ja see lisatakse ainsuse genitiivile. Paljude sõnade puhul on võimalik kasutada aditiivi ehk lühikest sisseütlevat, millel pole käändetunnust ja mis esineb ainult ainsuses. Illatiivi abil väljendatakse näiteks sihtkohta, -aega, -seisundit, isikut, eset või nähtust, kellele või millele tegevus on suunatud. (EKG I 1995: 56; EKK 2020: 215; Metslang jt 2003: 81; Rammo jt 2012: 18; Viht, Habicht 2019: 93) Lünkülesandes oli üks näide, kus eeldati illatiivi kasutust (näide 30).

(30) Nad lähevad neljapäeval (kohvik).

Lünkülesande lauses kasutasid kaheksa õppijat sihtkeelepärast vormi *kohvikusse*. Teistest kohakäänetest kasutati lokatiivseid käändeid: kümme õppijat kasutasid ainsuse inessiivi vormi *kohvikus* ja kaks ainsuse adessiivi *kohvikul*. Neli õppijat kasutasid ainsuse illatiivi asemel ainsuse partitiivi vormi *kohvikut* ja kolm mitmuse nominatiivi *kohvikud*. Üks õppija kirjutas lünka *kohviku*, mida võib vormihomonüümia tõttu tõlgendada ainsuse genitiiviks või aditiiviks.

Pildikirjelduskatse materjali hulgas esines ainult üks näide, milles kasutati sõna ainsuse illatiivi tähenduses. Teise pildi kirjeldamisel moodustas informant lause, kus asendas ainsuse illatiivi ainsuse inessiiviga, millega tahtis väljendada sihtkoha funktsiooni (näide 31).

(31) Meha ja pois vasakul lähevad *kassas* [kasasse]. (INF A1)

A1.1-tasemel õppija kasutab illatiivi sihtkoha funktsioonis. Suurem osa informantidest tajus, et peab kasutama kohakäänet, kuid eksis latiivse ja lokatiivse käände valikul.

3.1.2.2. Inessiiv

Inessiiv ehk seesütlev on lokatiivne sisekohakääne. Käändetunnus on -s, mis lisatakse genitiivi tüvele. Inessiiviga väljendatakse näiteks lokatiivset kohta, aega või seisundit.

(EKG I 1995: 50, 54, 57; EKK 2020: 217, 218; Rammo jt 2012: 19; Viht, Habicht 2019: 90) Lünkülesandes oli üks lause, mis eeldas inessiivi kasutust (näide 32).

(32) Eelmisel nädalal olite te (Hispaania).

Kuus õppijat kasutasid ootuspärast ainsuse inessiivi vormi *Hispaanias*. Lauses kasutati teisi kohakäändeid: kaks õppijat kasutasid lokatiivset väliskohakäänet, ainsuse adessiivi *Hispaanial*, separatiivsetest käänetest esines üks ainsuse elatiivi vorm *Hispaaniast* ja üks ainsuse ablatiivi vorm *Hispaanialt*. Inessiiv asendati ka abstraktsete käänetega: neli õppijat kirjutasid lünka ainsuse nominatiivi vormi *Hispaania* ja üks **Hispania* ning üks ainsuse partitiivi vormi *Hispaaniat*. Üks õppija ei valinud käändetunnust ja kirjutas lünka **hispaani*. Üks õppija moodustas etteantud sõnast *lane*-liitelise omadussõna mitmuse nominatiivi vormi **Hispaanialased*. Kümme õppijat jätsid lünga täitmata.

Esimese pildi kirjeldamisel kasutati inessiivi lokatiivse koha väljendamiseks (näide 33). Inessiiv asendati abstraktsete käänetega (näide 34), esimeses lauses ainsuse genitiiviga, teises lauses ei ole vormihomonüümia tõttu võimalik kindlalt väita, millist abstraktset käänet on kasutatud. Kollektiivi kuuluvuse väljendamiseks kasutati ainsuse nominatiivi ja teist lokatiivse tähendusega käänet, ainsuse adessiivi (näide 35).

(33) See on Kook [köök] *Kodus*. (INF A1); Maja *Eestis*? (INF A1); *Kodus*: neli naist ja kolm poissi. (INF B10)

(34) Pere *köögi* [köögis]. (INF A7); Nad elavad *maja* [majas]. (INF A9)

(35) See *pere* [Selles peres] on ema, isa (---). (INF B2); *Perel* [Peres] on ema, isa (---). (INF B1); *Perelil* [Peres] on nelj opilased. (INF B8)

Teise pildi kirjeldamisel kasutati ainsuse inessiivi asukoha väljendamisel. Käändetunnus -s lisati nii tugeva- kui ka nõrgaastmelisele tüvele (näide 36). Ühel korral lisati inessiivi tunnus ainsuse nominatiivile (näide 37). Ainsuse inessiivi asemel kasutati teist lokatiivset käänet, ainsuse adessiivi, ning ainsuse või mitmuse nominatiivi (näide 38).

(36) Ma näen naised ja mehed ja lapsed *poodis/supermarktis* [poes/supermarketis]. (INF A6); *Poodis* [Poes] on söök ja jook (---). (INF B13); (---) *kottis* [kotis] on piim ja rohesibul. (INF B13); Inimesed on *poes*. (INF B2)

(37) Inimesed *supermarkets* [supermarketis]. (INF A10)

(38) *poeL* [Poes] on munad (---). (INF A5); Need on kolmteist inimest *supermarket* [supermarketis]. (INF A9); aejdviljad *poed* [poes] (---). (INF B7)

Üldjoontes kasutati inessiivi lokatiivse koha väljendamisel. Inessiivi asemel kasutati kõige rohkem lokatiivset väliskohakäänet, adessiivi, või ainsuse nominatiivi.

3.1.2.3. Elatiiv

Elatiiv ehk seestülev on separatiivne sisekohakääne. Käändetunnus *-st* lisatakse ainsuse genitiivile. Elatiiviga väljendatakse näiteks separatiivse tähendusega kohta, aega, seisundit ja materjali. (EKG I 1995: 57; EKK 2020: 218–219; Rammo jt 2012: 20; Viht, Habicht 2019: 90) Lünkülesandes oli üks lause, kus eeldati elatiivi kasutust (näide 39 lünk 1).

(39) Ma olen pärit (Ukraina) ja minu sõber on pärit (Prantsusmaa).

14 õppijat kasutasid ainsuse elatiivi vormi *Ukrainast* sihtkeelepäraselt. Lauses esines elatiivi tunnusega vorme: üks väikese algustähega vorm *ukrainast*, üks **Ükrainast* ja üks **Ukrainiast*. Kasutati ka teisi kohakäändeid. Kaks õppijat kasutasid teist separatiivset kohakäänet, ainsuse ablatiivi vormi *Ukrainalt*. Kasutati lokatiivseid käändeid: kolm ainsuse inessiivi vormi *Ukrainas* ja kaks *maa*-liitelist ainsuse adessiivi vormi **Ukrainismaal* ja *Ukrainamaal*. Kaks õppijat kasutasid ainsuse nominatiivi vormi *Ukraina*. Üks õppija moodustas *lane*-liitelise ainsuse nominatiivi vormi *ukrainlane*. Üks õppija jättis lünga tühjaks.

Esimese pildi kirjeldamisel moodustas õppija lause, kus tervikust osa väljendamiseks asendas ta mitmuse elatiivi mitmuse nominatiiviga (näide 40). Sõnaveebi õpetaja tööriistade grammatika mooduli järgi kasutatakse seda funktsiooni alles B1-tasemel (Kallas jt 2022). Teise pildi kirjeldamisel kasutas üks õppija rektsioonilises ruumisuhte väljendis elatiivi asemel nominatiivset vormi (näide 41).

(40) *Lapsed* [Lastest] on kolm poisid ja neli tüdrukud. (INF A6)

(41) *Meha* [Mehest] paremal on kaks välge leiba (INF A1)

Õppijad kasutasid kohanimest moodustatud elatiivi vormi lähtekoha funktsioonis. Elatiiv asendati teiste kohakäänetega. Elatiivi kasutati muudes funktsioonides pildikirjelduses vähe, sest A1.1-tasemel õppija väljendab end lihtsamate konstruktsioonide abil.

3.1.2.4. Allatiiv

Allatiiv ehk alaleütlev on latiivne väliskohakääne. Käändetunnus *-le* lisatakse ainsuse genitiivile. Selle käändega väljendatakse näiteks latiivse tähendusega kohta ja aega, adressaati, kogejat ja tegevuse suunatust. (EKG I 1995: 58; EKK 2020: 219; Rammo jt 2012: 20) Lünkülesandes oli üks lause, kus allatiivi kasutus oli oodatav (näide 42).

(42) Pane veepudel (laud)!

Lünkülesande lause vastustes ei esinenud kordagi sihtkohafunktsioonipärast vormi *lauale*. Kolm õppijat kasutasid ainsuse nominatiivi vormi *laud* ja kolm ainsuse genitiivi vormi *laua*. Kolm õppijat kasutasid teisi kohakäändeid: ainsuse inessiivi tunnusega vorme **laudis* ja **laus* ning ainsuse adessiivi *laual*. Neli õppijat kasutasid homonüümset vormi *lauda*, mille puhul võib tegemist olla ainsuse partitiivi, aditiivi või tugevaastmelise *a*-tüvelise genitiiviga. Ühel õppijal jäi kirjutamine pooleli, lüngas oli **lau*. 14 õppijat jätsid lünga tühjaks.

Esimese pildi kirjeldamisel kasutati kogejalauses määrust ainsuse allatiivi asemel ainsuse nominatiivis koos sisendkeelest tuttava verbiga *meeldima* (näide 43). Ühel õppijal oli adressaadi funktsioonis vajadus kasutada mitmuse allatiivi, aga olemasolevad keeleteadmised ei võimaldanud kasutada sihtkeelepärast vormi (näide 44). Mitmuse allatiivi kasutamine on jõukohane alates A2-tasemest (Kallas jt 2022). Tõenäoliselt ei teadnud õppija eestikeelset verbi *serveerima*, sest kasutas ingliskeelset verbi *serving*, ega teadnud selle verbi rektsiooni.

(43) *poiss* [Poisile] meeldib salat! (INF A1); *Tüdruk* [Tüdrukule] paremal ei meeldivad tomatid. (INF A1); *Tibo* [Tibole] meeldivad macaronid ja tomatid. (INF A2)

(44) (---) Ema ja isa (serving) lounasoogid *lapsed* [lastele]. (INF B7)

Teise pildi kirjeldamisel kasutati kogejalauses ka verbi *meeldima*. Ainsuse 1. ja 3. ning mitmuse 3. isiku pronoomeneid kasutati sihtkeelepäraselt allatiivis (näide 45). Allatiiv asendati teise väliskohakäände, ainsuse adessiiviga, lauses puudus numeraali ja substantiivi ühildumine (näide 46). Sõnaveebi õpetaja tööriistade grammatika mooduli järgi on nominatiivist erinevas käändes põhiarvsõna ja nimisõna ühildumine tasemekohane alates B1-tasemest (Kallas jt 2022). Ainsuse allatiiv asendati ainsuse nominatiiviga (näide 47). Näites 48 esimese lause puhul on õppija meelde jättnud ainsuse

nominatiivist pikema sõna, mis on A1-tasemele iseloomulik. Tegemist võib olla ka käändelõputa jäänud vormiga või ainsuse genitiiviga. Teises lauses ei valinud informant käändetunnust või on vorm *mehe* ainsuse genitiivis (näide 48). Lünkharjutuses ja loovtekstides ei esinenud sellel informandil ühtegi allatiivi vormi, mis näitab, et tal ei ole allatiiv ega selle funktsioonid veel omandatud.

- (45) *Mulle* meeldivad smutit. (INF A1); *Talle* meeldivab liha! (INF A1); *Neile* meeldib oskama. (INF A11)
(46) *Üks meesel* [Ühele mehele] meeldib piim. (INF B4)
(47) *Naine* [Naisele] keskel meeldivab tomatit. (INF A1)
(48) *Tüdrüku* [Tüdrukule] meeldivab juustu ja kala. (INF A1); *Mehe* [Mehele] on meeldib piima vasakuli üleval. (INF B3)

Lünkülesandes ei kasutatud ootuspärast vormi *lauale*, sest õppijatel võis olla raskusi käände valimisel või lause mõistmisel. Pildikirjeldustes moodustati kõige sagedamini kogejalaused verbiga *meeldima*, kus allatiiv asendati peamiselt nominatiiviga. Seega on allatiivi kasutamine A1.1-tasemel ebakindel.

3.1.2.5. Adessiiv

Adessiiv ehk alalütlev on lokatiivne väliskohakääne. Käändetunnus *-l* lisatakse ainsuse genitiivi tüvele. Adessiiviga väljendatakse näiteks lokatiivse tähendusega kohta ja aega. Adessiivis on tavaliselt omajalause valdajamäärus ja kogejalause lausealguline määrus, mis on tegevussubjekti rollis. (EKG I 1995: 58; EKK 2020: 220, 391; Rammo jt 2012: 21; Viht, Habicht 2019: 90) Lünkülesandes oli üks lause, kus eeldati adessiivi kasutust (näide 49).

- (49) (Turg) on palju inimesi.

Lüngas kasutati üks kord sihtkeelepärast ainsuse adessiivi vormi *Turul* ning esines adessiivi tunnusega vorme **turgiL*, **Turgil* ja **Turkil*. Õppijad kasutasid abstraktseid käändeid: neli ainsuse nominatiivi vormi *Turg*, neli ainsuse genitiivi tugevaastmelist vormi **Turgi* ja üks nõrgaastmelist vormi *Turu*, üks ainsuse partitiivi tunnusega vormi **Turgit*, üks mitmuse nominatiivi vormi **Turgid*. Üks õppija kasutas ainsuse inessiivi vormi **Turgis*. 12 õppijat ei kirjutanud lünka midagi. Võimalik, et õppijad käenasid sõna *turg* sõna *Türgi* eeskujul, sest lünk oli lause alguses ja sulgudes ette antud sõna suure algustähega.

Esimese pildi kirjeldamisel oli kõige rohkem omajalauseid, kusjuures valdajamäärus oli enamasti adessiivis, vähem kasutati nominatiivi või genitiivi (näide 50). Asukoha väljendamisel kasutas üks õppija ainsuse asemel mitmuse adessiivi (näide 51). Sageli kasutati adessiivi asemel kõiki abstraktseid käändeid, kõige rohkem nominatiivi. Üks õppija kasutas inglise keele prepositsiooni, mille abil väljendatakse kohamäärust (näide 51). Ta soovis väljendada asukohta, aga ei osanud seda eesti keeles teha.

- (50) *Neil* on spagetid, sai ja salat. (INF B5); *Emal* ja *isal* on seitse last (INF B10); *Kümme inimel* [Kümmel inimesel] on pruun (hair). (INF A9); *Ema* [Emal] on spaghetit. (INF A15); *Need* [Neil] on praegu lõunasööki. (INF A2); *Nende* [Nendel] on kus laps. (INF B8)
- (51) Vasakul *piltidel* [pildil], see on Marie (---). (INF A2); *laud* [Laul] on sphagatti, salati ja leibi. (INF B7); *Laua* [Laul] on pasta, salat, saia ja kahvelid. (INF A13); *Toolil* [Toolil] on saiake. (INF B2); (*On the*) *laud* [Laul] on spaghetit, salat ja sai. (INF A15)

Sarnaselt esimese pildi kirjeldustega oli teise pildi puhul omajalause valdajamäärus adessiivis, kuid mõnel juhul kasutati abstraktseid käändeid või allatiivi (näide 52). Üks õppija kasutas asukoha funktsioonis adessiivi asemel nominatiivi (näide 53) ja üks õppija kasutas kogejalause tegevussubjekti rollis kvantorifraasis adessiivi asemel nominatiivi (näide 54).

- (52) *Nainel* [Naisel] on vein (---). (INF B3); *Naisel* paremal on veinipudel (---). (INF B5); *Tal* on poeg. (INF B11); (---) *neil* ei ole ema või isa. (INF B5); *Mehe* [Mehel] olle piima (---). (INF A1); *Punaned* „dress“ [Punasel kleidil] on tomat. (INF B8); *Naisele* [Naisel] on kott, *mehele* [mehel] on kott (---). (INF B13)
- (53) See on kolmteist inimest on *pilt* [pildil] 2. (INF B1)
- (54) Vasakul, *kaks vennad* [kahel vennal] on väga hästi. (INF A2)

Õppijad kasutasid eelkõige omajalause valdajamäärust adessiivis. Lisaks väljendasid õppijad asukohta. Sagedasti asendati adessiiv nominatiiviga.

3.1.2.6. Ablatiiv

Ablatiiv ehk alaltütlev on separatiivne väliskohakääne. Käändetunnus *-lt* lisatakse genitiivi tüvele. Ablatiiviga väljendatakse näiteks separatiivset kohta, aega ja allikat. (EKG I 1995: 59; EKK 2020: 220–221; Rammo jt 2012: 22; Viht, Habicht 2019: 90) Lünkülesandes oli kaks lauset, mis eeldasid ablatiivi kasutust (näide 55 lünk 2 ja näide 56).

- (55) Ma olen pärit (Ukraina) ja minu sõber on pärit (Prantsusmaa).

12 õppijat kasutasid ootuspärast ainsuse ablatiivi vormi *Prantsusmaalt* ja kaks õppijat väikese algustähega vormi *prantsusmaalt*. Lauses esines kaks ablatiivi tunnusega vormi **Prantsusmalt* ja **prantsusmalt*. Lüngas kasutati teist väliskohakäänet: kuus ainsuse adessiivi vormi *Prantsusmaal* ja kaks väikese algustähega *prantsusmaal*. Üks kord kasutati ainsuse nominatiivi vormi *Prantsusmaa*. Üks õppija moodustas adjektiivi ainsuse genitiivi vormi *prantsuse*. Üks õppija kirjutas lünka **Prantsusmaatt* ja üks **Prantsust*.

(56) Ma sain meili (uus üliõpilane).

Lüngas ei kasutatud kordagi sihtkeelepäraselt ühilduvaid ainsuse ablatiivi vorme *uult üliõpilaselt*. Kolme informandi lauses ühildusid adjektiiv ja substantiiv eri käänetes: ainsuse nominatiivis *uus *üliõpilane*, mitmuse nominatiivis **uused üliõpilased* ja ainsuse allatiivis *uuele üliõpilasele*. Õppijad kasutasid mitteühilduvaid vorme:

- *uus üliõpilase* (4)
- *uues üliõpilase* (1)
- *uus üliõpilast* (2)
- *uue üliõpilast* (1)
- **uud üliõpilast* (1)
- **uest üliõpilast* (1)
- **uuued üliõpilast* (1)
- *uus üliõpilased* (2)
- *uus *üliõpilaset* (1)

11 õppijat jätsid lünga täitmata.

Pildikirjelduses ablatiivi ei kasutatud. Võib oletada, et pilt ei motiveerinud seda käänat kasutama. A1-tasemel õppija kasutab ablatiivi üksikutel õpitud juhtudel (Kallas jt 2022).

Õppijad kasutasid päritolu väljendamiseks ablatiivi, kuid mõnikord kasutati ablatiivi asemel adessiivi. See lausekonstruktsioon oli neile sisendkeelest tuttav. Lähteallika funktsioon on A1.1-tasemel õppijale võõras ning nimi- ja omadussõna ühildamine raske.

3.1.2.7. Abessiiv

Abessiivi ehk ilmaütleva käändetunnus on *-ta*, mis lisatakse ainsuse genitiivi tüvele. Abessiivi, millega väljendatakse kellestki/millestki ilma olemist või kellegi/millegi puudumist, võib pidada komitatiivi vastandkäändeks. Rõhutamise eesmärgil kasutatakse adpositsiooni *ilma*. (EKG I 1995: 60; EKK 2020: 222; Metslang jt 2003: 151; Rammo jt 2012: 26; Viht, Habicht 2019: 89) Lünkülesandes oli üks lause, kus oli ootuspärane abessiivi kasutus (näide 57).

(57) Ma joon kohvi ilma (suhkur).

12 õppijat kasutasid lüngas sihtkeelepäraselt ainsuse abessiivi vormi *suhkruta* ja neli nominatiivi tüvest moodustatud abessiivi tunnusega vormi **suhkurta*. Abessiiv asendati kõigi abstraktsete käänetega: üks ainsuse nominatiivi vorm *suhkur*, kaks ainsuse genitiivi vormi *suhkru*, üks ainsuse partitiivi vorm *suhkrut* ja üks **suhkurt*. Lüngas kasutati ainsuse komitatiivi, sealjuures esines genitiivi või nominatiivi tüvest moodustatud vorme: üks *Suhkruga*, kolm *suhkruga*, üks **suhkuriga* ja üks **suhkurga*. Üks õppija jättis lünga tühjaks.

Pildikirjelduses abessiivi ei kasutatud, sest ei olnud tarvidust väljendada millegi puudumist, kirjeldati seda, mis pildil näha on, mitte seda, mida ei ole.

Üle poole õppijatest kasutasid abessiivi sisendkeelest tuttavas funktsioonis. Abessiiv asendati komitatiivi või abstraktsete käänetega. A1.1-tasemel õppijad loovkirjutustes seda käänet ei moodustanud.

3.1.2.8. Komitatiiv

Komitatiivi ehk kaasaütleva käände põhifunktsioonid on kaasasolu ja (liiklus)vahendi väljendamine. Lisaks märgitakse selle käändega viisi, seisundit või aega. Käändetunnus *-ga* lisatakse genitiivi tüvele. Komitatiivi, millega väljendatakse kaasnemist, vastandatakse abessiivile. Komitatiivi vormile võib lisada adpositsiooni *koos*, kui soovitakse vormi rõhutada ja väljendada kaasosalist. Käändsõnade rinnastamisel jäävad eesliikmed genitiivi, sest tavaliselt on komitatiivi tunnus ainult viimasel rindliikmel. Komitatiivis on ühildumine osaline, sest adjektiivatribuut, mis on

genitiivis, ühildub põhisõnaga ainult arvus. (EKG I 1995: 60; EKK 2020: 223, 432, 435, 464, 477, 572; Erelt 2017c: 633; Metslang jt 2003: 151, 152; Rammo jt 2012: 24, 27) Lünkülesandes oli kaks lauset, mis eeldasid komitatiivi kasutust (näide 58 ja 59).

(58) Ma sõidan Saaremaale koos oma (mees).

Lünkülesande lauses kasutas üks õppija ootuspärast ainsuse komitatiivi vormi *mehega*. Õppijad kasutasid abstraktseid käandeid: üheksa ainsuse genitiivi vormi *mehe* ja kaks ainsuse partitiivi vormi *meest*, viis õppijat kirjutasid lünka mitmuse nominatiivi vormi *mehed* ja üks **meehed* ning üks mitmuse partitiivi *mehi*, mille puhul võib oletada, et õppija arvates on see *i*-tüveline ainsuse genitiivi vorm. Üks õppija kirjutas lünka ainsuse inessiivi vormi *mehes*. Kaheksa õppijat jätsid lünga tühjaks.

(59) Meie auto on katki, me sõidame täna (buss).

Liiklusvahendi funktsiooni näitavat vormi *bussiga* ei kasutatud lünkülesande lauses kordagi. Kolm õppijat kasutasid ainsuse nominatiivi *buss* ja 20 vormi *bussi*, mida võib vormihomonüümia tõttu pidada ainsuse genitiiviks, partitiiviks või aditiiviks. Viis informanti jätsid lünga täitmata.

Esimese pildi kirjeldamisel kasutati komitatiivi peamiselt toidusõnavaraga kaasnemise väljendamiseks (näide 60, 61, 62). Liikmete rinnastamisel oli informant lisanud mõlemale liikmele komitatiivi tunnuse (näide 61). Komitatiivi oli lauses grammatiliselt sobivalt kasutatud (näide 62), kuid sihtkeelse tähenduse järgi oleks parem olnud kasutada mitmust, aga mitmuse komitatiivi kasutamine on õppijale jõukohane alates A2-tasemest (Kallas jt 2022).

(60) Neil on pasta *tomatiga*, salatid, ja sai. (INF A3); Keskel on suur lauda *söökinga* [söögiga]. (INF A11)

(61) Neil on (---), salat *tomatiga* ja *sibulaga*, ja sai. (INF B10)

(62) Ma vaatan salat ja pasta *lihavaliga* [lihapallidega]. (INF B2); Neil on spaget *frikadeliga* [frikadellidega] (---). (INF B10)

Teise pildi kirjeldamisel kasutati komitatiivi kaasasolu väljendamiseks (näide 63). Üks õppija kasutas nimisõna fraasis nominatiivset ja genitiivset eestäiendit, mis näitab, et õppija soovis omaduse funktsiooni väljendada, aga vajalikud keelelised vahendid A1.1-tasemel puudusid (näide 64). Sõnaveebi õpetaja tööriistade grammatika mooduli

järgi kasutatakse seda funktsiooni alles B1-tasemel (Kallas jt 2022). Selles fraasis võib kasutada nii komitatiivi kui ka inessiivi.

(63) vasakul, Isa *pojaga*. (INF A10)

(64) (---) *õranz tshirti mehe* [Oranži T-särgiga mees / Oranžis T-särgis mees] oskab piim (---). (INF B7); (---) *sinane tshirti mehe* [Sinise T-särgiga mees / Sinises T-särgis mees] oskan leib (---). (INF B7); (---) *roheline tshirti mehe* [Rohelise T-särgiga mees / Rohelises T-särgis mees] oskan tomati. (INF B7)

Komitatiivi kasutati eelkõige kaasasolu funktsioonis sisendkeelest tuttava toidusõnavaraga. Kõige rohkem asendati komitatiiv abstraktsete käänetega. Kuigi lünkülesandes ei kasutatud komitatiivi, selgus pildikirjeldusest, et nii selle käände tunnus kui ka kasutusfunktsioonid olid sisendkeelest tuttavad, erand oli sõiduvahendifunktsioon.

3.1.3. Vahekokkuvõtte käänete omandamisest

A1.1-tasemel õppija kasutab kõige rohkem ainsuse nominatiivi, mis on käändsõna sõnastikuvorm ja ilmselt seetõttu ka sisendkeelest kõige tuttavam. Samuti asendab ta teisi käänendeid kõige sagedamini nominatiiviga. Informandid kasutasid mõnikord nominatiivi funktsioonis tegelikust vormist pikemat sõna, näiteks **mehe*, **tüdrukku*. Ka Eliise Reineberg jõudis oma bakalaureusetöös järeldusele, et nominatiiv on algtasemel sage ja tähtis kääne (Reineberg 2013: 33). Mitmuse nominatiivi, mis oli üldiselt *d*-lõpuline, kasutati objektide nimetamisel. Genitiivi kasutasid õppijad peamiselt nimisõnafraasis täiendi vormistamisel. Partitiivi kasutati osasihitise ja kvantorifraasis laiendi vormistamisel, viimase puhul kasutati sageli ka mitmuse nominatiivi. A1.1-tasemel õppija kasutab kohakäänendeid peamiselt koha väljendamisel. Kahe väliskohakäände puhul esines ka teisi funktsioone: allatiiviga väljendati kogejat ja adessiiviga omajat. Separatiivsete käänetega väljendati päritolu, see funktsioon oli õppijatele sisendkeelest tuttav. Kohakäänendeid asendati lisaks nominatiivile teiste kohakäänetega. A1.1-tasemel õppija kasutab abessiivi ja komitatiivi, et väljendada sisendkeelest tuttavates rutiinsetes olukordades kellegi/millegi puudumist või kaasasolu. Abessiiv asendati komitatiivi või abstraktsete käänetega ning komitatiiv abstraktsete käänetega. Õppijatele valmistas nii lünkülesandes kui ka pildikirjelduses raskusi astmevahelduslike sõnade käänamine, seetõttu moodustati käände vorme valest tüvest. Ka nimi- ja omadussõna ühildumine oli

keeruline. A1.1-tasemel on omandatud algteadmised eesti keele käänetest ja nende funktsioonidest, aga kasutus pole järjekindel.

3.2. A1.1-tasemel täiskasvanud eesti keele õppija pöördekasutus

Järgnevalt analüüsin tegusõna pöörete kasutamist. Kuna ei saa päris kindel olla, mida õppija mõtles, siis lähtun õppijakeele sõnade tõlgendamisel ootuspärasest pöördevormist, lause alusest ja verbi paiknemisest lauses. Materjal esitatakse lünkülesandes esinenud kõneviiside ja pöörete kaupa, kõigepealt kõik pöörded indikatiivis ja seejärel imperatiivi ainsuse 2. pööre. Analüüsin iga pöörde kasutamist lünkülesandes, näiteid toon ka pildikirjelduste lausetest. Peatüki alguses on kõigepealt käsitletavat pöördevormi eeldavad lünkülesande laused ja seejärel sama pöörde kasutusjuhtude näited pildikirjelduskatsest. Indikatiivi ainsuse 2. pöörde, mitmuse 1. ja 2. pöörde ning imperatiivi ainsuse 2. pöörde kohta pildikirjelduse näiteid pole, sest pildid ei motiveerinud neid pööordeid kasutama. Jälgin ka aluse ja öeldise ühildumist. Verbid on olevikus. Informantide pildikirjelduste kõiki näiteid analüüsisosas ei esitata, pildikirjelduste terviktekstid on esitatud lisas (vt lisa 3).

3.2.1. Indikatiivi ainsuse 1. pööre

Indikatiivi ainsuse 1. pööre on üks verbi põhivormidest. Pöördetunnus on *-n*. Eitusvormidel pöördetunnus puudub. (EKG I 1995: 231; EKK 2020: 239; Metslang jt 2003: 96; Rammo jt 2012: 44, 46; Viht, Habicht 2019: 112) Lünkülesandes oli üks lause jaatavas ja üks eitavas kõnes, kus eeldati selle pöörde kasutust (näide 65 ja 66).

(65) Ma (õppima) keemiat ja matemaatikat.

Jaatavas lauses kasutas 22 õppijat sihtkeelepärast vormi *õpin*, viis vormi **õppin*, üks tildeta vormi **opin*.

(66) Ma ei (minema) hommikul tööle.

Lünkülesande eitavas lauses kasutas 12 õppijat sihtkeelepärast vormi *lähe*, üks treemata vormi **lahe*. Üks õppija kasutas *ma*-infinitiivi *minema*, sellest moodustatud eitavat tüve

mine kasutati kuus korda, *Mine* ja **minne* üks kord ning mitmuse 1. pöörde tunnusega **mineme* üks kord. Üks õppija kasutas abiverbi ja moodustas ühendi **ole mine*. Moodustati küll eitusvorm, kuid tegusõnadest *olema* ja *lugema*, kaks õppijat kasutasid vormi *ole* ja üks *loe*. Üks õppija jättis lünga tühjaks. Tõenäoliselt tekitas õppijatele raskusi erandsõna *minema* tüvekujude paljusus.

Piltide kirjeldamisel kasutati ainsuse 1. pööret peamiselt kirjeldamise alustamiseks (näide 67) ja seda pööret kasutati ka arvamuse väljendamiseks (näide 68). Üks õppija moodustas teise pildi kirjeldamisel eitava vormi, kuid lisas verbile ainsuse 3. pöörde tunnuse (näide 69).

(67) Ma *vaatan*, see on pood. (INF B13); Ma *näen* ema ja isa (---). (INF A6)

(68) (---) ma *arvan*, et see on nende vana vend. (INF B13); Ma *arvan*, et see sai on väga maitsev (---). (INF B5)

(69) Mulle *ei meeldib* [ei meeldi] Kala. (INF A1)

Õppijatel on indikatiivi ainsuse 1. pöörde tunnus kinnistunud, sest verbide vormid on *n-lõpulised*. Ainsuse 1. pöörde eitavad vormid moodustati üldiselt pöördetunnuseta. Alus ja öeldis ühildusid nii lünkülesandes kui ka pildikirjeldustes. Arvatavasti kasutasid õppijad kursusel ainsuse 1. pööret kõige sagedamini, kuna just seda pööret kasutatakse enda tegevusest rääkides, seetõttu on see pööre hästi omandatud.

3.2.2. Indikatiivi ainsuse 2. pööre

Ainsuse 2. pöörde tunnus on *-d*. See pööre moodustatakse isikulise tegumoe indikatiivi oleviku 1. pöörde alusel. (EKK 2020: 239; Metslang jt 2003: 96; Rammo jt 2012: 44; Viht, Habicht 2019: 112) Lünkülesandes eeldati selle pöörde kasutamist kahes jaatavas küsilauses (näide 70 ja 71).

(70) Mitu banaani sa mulle (tooma)?

Kuus õppijat kasutasid sihtkeelepärast vormi *tood*. Lüngas esines ainsuse 2. pöörde tunnusega vorme, kus eksiti klusiili **tööt* või treema kasutusega **tööd*, ja üks *ma-infinitiivist* moodustatud ainsuse 2. pöörde tunnusega vorm **toomad*. Üks õppija kasutas *ma-infinitiivi* *tooma*. Neli õppijat kasutasid ainsuse 1. pöörde vormi *toon* ja kaks **tootan*. Viimase sõna puhul võib oletada, et sõna pöörati verbi *töötama* eeskujul. Segadust võis tekitada pronoomenite järjestikune paiknemine. Üks õppija kasutas ainsuse 3. pöörde

vormi *toob*. Ühe õppija vastust *too* võib tõlgendada imperatiivi ainsuse 2. pöörde vormiks või jäi tal pöördetunnus valimata. Kaks õppijat kasutasid ainsuse genitiivi vormi **toomati* 'tomati'. Üks neist kasutas nii pildikirjelduses kui ka lünkülesandes sama kirja pilti, teine kasutas seda vormi ainult lünkülesandes. Kaheksa õppijat jätsid lünga täitmata.

(71) Kas sina (maksma) kaardiga?

17 õppijat kasutasid ootuspärast vormi *maksad*. Üks õppija kasutas *ma*-infinitiivi *maksma*. Seitse õppijat kasutasid ainsuse 3. pöörde vormi *maksab* ja üks moodustas vormi **maksab*, lisades *ma*-infinitiivile pöördetunnuse *-b*. Üks õppija kasutas mitmuse 2. pöörde vormi *maksate*. Üks õppija lünka ei täitnud.

Ainsuse 2. pöörde vorme pildikirjelduses ei esinenud, informandid kasutasid kirjeldamisel ainsuse või mitmuse 3. pööret. Neil ei olnud vajadust pöörduda vestluspartneri poole.

Informandid oskasid sisendkeelest tuttavas lauses vormi *maksad* enamasti sihtkeelepäraselt kasutada. Umbes pooltes lausetes öeldis ja alus ühildusid. Ainsuse 2. pööre asendati kõige rohkem ainsuse 3. pöördega. Võib-olla ajasid õppijad sarnase kirjakuju tõttu segamini nõrku klusiile *d* ja *b*.

3.2.3. Indikatiivi ainsuse 3. pööre

Indikatiivi ainsuse 3. pööre on üks verbi põhivormidest. Pöördetunnus *-b* liitub verbi tüvele. Eitusvormidel pöördetunnus puudub. (EKG I 1995: 297; EKK 2020: 183, 239; Rammo jt 2012: 46) Lünkülesandes oli üks küsi- ja üks väitlause, kus eeldati indikatiivi ainsuse 3. pöörde jaatava ja eitava vormi kasutust (näide 72 ja 73).

(72) Millal ta mu kirjale (vastama)?

Viis õppijat kasutasid lüngas ootuspärast ainsuse 3. pöörde vormi *vastab* ja üks õppija *ma*-infinitiivile lisatud sama pöördetunnusega vormi **vastamab*. Viis õppijat kirjutasid lünka ainsuse 2. pöörde vormi *vastad*. Neli õppijat kasutasid ainsuse 1. pöörde vormi: kolm väikese algustähega *vastan* ja üks suure algustähega *Vastan*. Segadust võis tekitada pronoomenite järjestikune paiknemine. Üks õppija kasutas mitmuse 2. pöörde vormi

vastate. Kaks õppijat kasutasid *ma*-infinitiivi vorme *vastama* ja **vaastama*. Kümme õppijat jätsid lünga tühjaks.

(73) Ta ei (nägema) seda koera.

Üks õppija kasutas lüngas sihtkeelepärast eitavat vormi *näe* ja 17 õppijat tugevastmelist vormi **näge*. Üks õppija kasutas treemata *ma*-infinitiivi **nagema*. Kaks õppijat kasutasid jaatava kõneliigi tugevaastmelisi vorme: ainsuse 2. pöörde vormi **näged* ja 3. pöörde vormi **nägeb*. Üks õppija kirjutas lünka etteantud sõnast moodustatud mitmuse 2. pöörde tunnusega tugevastmelise vormi koos abiverbiga **ole nägete*. Üks õppija kirjutas lünka arvatavasti hooletusest sõna *buss*, sest lünkülesande järgnevas lauses pidi seda sõna kasutama. Viis õppijat jätsid lünga täitmata.

Esimese pildi kirjeldamisel moodustati suurem osa lauseid verbiga *olema*. Umbes pooled õppijatest alustasid lauset või kirjeldust fraasiga *See on...* ja nimetasid seejärel elusaid või eluta objekte (näide 74). Veel kasutati verbi *olema* omaja- ja olemasolulauses (näide 75). Õppijad kasutasid verbe *sööma*, *vaatama*, *meeldima*, *võtma* ja *tahtma* (näide 76). Mõnel juhul asendati ainsuse 3. pöörde ainsuse 2. pöörde või mitmuse 3. pöördega. Üks õppija moodustas esimese pildi kirjeldamisel *olema*- ja *sööma*-verbiga eitava lause (näide 77).

- (74) *See on suur pere.* (INF B8); *See on hall kass üleval.* (INF B1); *See on üks koer.* (INF B2); *See on söök.* (INF A14)
(75) *Tüdruk olle* [Tüdrukul on] *tomatid* (---). (INF A1); *Isa on salad.* (INF A15); *Vasakul on isa* (---). (INF B6); *Paremal on kass.* (INF B2)
(76) *paremal ema sööb* *pastat.* (INF A10); *Suur perekond keskel sööd* [sööb] *salat* (---). (INF B1); *Pere söövad* [sööb] *lõunasööki.* (INF A13); *Vasakul isa vaatab* *ta tüdruk.* (INF B3); *Koer taha* [tahab] *spagetti süüa.* (INF B5); *poiss meeldib* *salat!* (INF A1); *Koer võtab* *frikadel.* (INF B10)
(77) (---) *isa ei ole söö* [isa ei söö]. (INF A5)

Teise pildi kirjeldamisel kasutati verbi *olema* omaja-, olemasolu- ja predikatiivlauses (näide 78). Sagedasti kasutati verbi *ostma* ning selle verbi tähenduses verbe *maksma* ja *oskama* (näide 79). Veel kasutati verbe *meeldima*, *vaatama* ja *tahtma* (näide 80). Õppijad kasutasid ainsuse 3. pöörde asemel teisi ainsuse pöördeid harva.

- (78) *Nainel on vein* (---). (INF B3); *Vasakul on leib.* (INF B4); *See on pood.* (INF A11)
(79) *mees üleval vasakul ostab* *tomatit.* (INF A5); *All naine maksab* *tomaatit* (---). (INF B6); *All, mees maksan* *piim* (---). (INF A14); (---) *poiss maksab* *vett.* (INF B3); (---) *sinane tshirti mehe oskan* *leib* (---) (INF B7); *Mees oskab* *leiba* *paremal.* (INF B3)
(80) *Talle meeldivab* *liha!* (INF A1); (---) *mees vaatab* *tomaatit.* (INF B6); *Ema tahad* *leib.* (INF B8)

Võib järeldada, et A1.1-tasemel on indikatiivi ainsuse 3. pöörde tunnus kinnistunud, sest verbide vormid olid enamasti *b*-lõpulised. Õppijad kasutasid ainsuse 3. pööret, et kirjeldada ühe isiku tegevusi. Alus ja öeldis ühildusid enamasti. A1.1-tasemel õppija oskab tuttavatest verbidest moodustada eitavaid vorme.

3.2.4. Indikatiivi mitmuse 1. pööre

Mitmuse 1. pööre moodustatakse tunnuse *-me* liitmisel indikatiivi oleviku ainsuse 1. pöörde tüvele. Eitusvormil pöördetunnus puudub. (EKK 2020: 239; Metslang jt 2003: 96; Rammo jt 2012: 46; Viht, Habicht 2019: 113) Lünkülesandes oli üks jaatav küsilause ja üks eitav väitlause, kus oli oodatav indikatiivi mitmuse 1. pöörde vormide kasutus (näide 81 ja 82).

(81) Mida me laupäeval (tegema)?

Neli õppijat kirjutasid lünka mitmuse 1. pöörde nõrgaastmelise vormi *teeme* ja kümme tugevaastmelise vormi **tegeme*. Üks õppija kasutas *ma*-infinitiivi *tegema*. Lünka kirjutati ainsuse 1. pöörde tunnusega vorme: *teen*, **tegen* ja **täen*. Viimaste vormide puhul võib oletada, et eksiti ainsuse ja mitmuse 1. isiku pronoomenitega. Üks õppija jättis sõna poolikuks ja kirjutas lünka ainult *t*-tähe. Üheksa õppijat jätsid lünga täitmata.

(82) Me ei (saama) sellest lausest aru.

19 õppijat kasutasid mitmuse 1. pöörde eitavat vormi *saa* ja üks õppija kirjutas lünka *saa aru*, mis on samuti sihtkeelepärane, kuigi lause lõpus oli sama noomen olemas. Kaks õppijat kasutasid *ma*-infinitiivi *saama*. Kolm õppijat kasutasid mitmuse 1. pöörde tunnusega jaatavat vormi *saame*. Üks õppija jättis sõna poolikuks või unustas tähe lisada vormile **Saam*. Kaks õppijat lünka ei täitnud.

Mitmuse 1. pöörde vorme pildikirjelduses ei esinenud, informandid kasutasid kirjeldamisel ainsuse või mitmuse 3. pööret. Selle pöördega väljendatakse mitme isiku tegevust, kus kõneleja on üks osalistest. Sellise narratiivi kirjutamine, kus A1.1-tasemel õppija oleks ise tegelaste hulgas, ei ole tasemekohane.

Lüünkülesandes enamasti osati moodustada indikatiivi mitmuse 1. pöörde jaatavaid ja eitavaid vorme, aga loovtekstides seda pööret ei kasutatud. Alus ja öeldis enamjaolt ühildusid.

3.2.5. Indikatiivi mitmuse 2. pööre

Mitmuse 2. pööre moodustatakse tunnuse *-te* liitmisel indikatiivi oleviku ainsuse 1. pöörde tüvele (EKK 2020: 239; Rammo jt 2012: 46; Viht, Habicht 2019: 113). „Mitmuse 2. pööret kasutatakse ka viisakusvormina ainsuse 2. pöörde funktsioonis“ (EKG I 1995: 70). Lüünkülesandes oli üks küsi- ja üks väitlause, kus eeldati indikatiivi mitmuse 2. pöörde jaatava vormi kasutust (näide 83 ja 84).

(83) Kas te (rääkima) inglise keelt?

23 õppijat kasutasid sihtkeelepärast vormi *räägite* ja kolm õppijat tugevaastmelist vormi **rääkite*. Kaks õppijat kasutasid ainsuse 2. pöörde vormi *räägid*.

(84) Te (pidama) praegu talle helistama.

18 õppijat kasutasid mitmuse 2. pöörde tunnusega tugevaastmelist vormi **pidate*. Üks õppija eksis vormi **pidata* kirjutamisel lõpuvokaali valikuga või kasutas *da*-infinitiivi vormi. Üks kord esines ainsuse 2. pöörde tugevaastmeline vorm **pidad* ja üks kord ainsuse 3. pöörde tugevaastmeline vorm **pidab*. Üks õppija kasutas imperatiivi mitmuse 2. pöörde vormi *pidage*. Kuus õppijat jätsid lünga tühjaks.

Mitmuse 2. pöörde vorme pildikirjelduses ei esinenud, informandid kasutasid kirjeldamisel ainsuse või mitmuse 3. pööret.

Lüünkülesandes osati kasutada indikatiivi mitmuse 2. pöörde vormi *räägite* sihtkeelepäraselt. Tõenäoliselt oli see lause õppijatele sisendkeelest tuttav ja tundides harjutatud. Vormi *peate* ei kasutatud mitte ükski kord, kuid sobiv pöördetunnus *-te* oli suuremal osal olemas. Õppijate jaoks oli verb *rääkima* tuttavam kui verb *pidama*, sest esimese puhul rakendati astmevahelduse reegleid. Alus ja öeldis ühildusid valdavalt. Loovtekstides informandid seda pööret ei kasutanud.

3.2.6. Indikatiivi mitmuse 3. pööre

Indikatiivi mitmuse 3. pööre tunnus *-vad* lisatakse indikatiivi oleviku ainsuse 1. pööre tüvele. Eitusvorm on pöördetunnuseta. (EKK 2020: 240, 264; Rammo jt 2012: 46; Viht, Habicht 2019: 113) Lünkülesandes oli jaatav ja eitav lause, kus eeldati selle pööre kasutust (näide 85 ja 86).

(85) Nad (lugema) paksu raamatut.

16 õppijat kasutasid sihtkeelepärast jaatavat vormi *loevad* ja kümme tugevaastmelist vormi **lugevad*. Üks õppija kasutas mitmuse 3. pööre tunnusega vormi **lohevad*. Üks õppija kasutas vormi **luged*, mida võib pidada tugevaastmelise ainsuse 2. pööre vormiks.

(86) Tädile ja onule ei (meeldima) igavad naabrid.

20 õppijat kasutasid ootuspärast eitavat vormi *meeldi*. Neli õppijat kasutasid jaatavaid vorme: kaks õppijat kasutasid ainsuse 3. pööre vormi *meeldib* ja kaks õppijat mitmuse 3. pööre vormi *meeldivad*. Üks õppija kasutas *ma*-infinitiivi *meeldima*. Kolm õppijat jätsid lünga tühjaks.

Esimese pildi kirjeldamisel kasutati *olema*-verbile (näide 87) lisaks kõige sagedamini verbi *sööma*, mõnel korral tugevaastmelist või treemata vormi (näide 88). Vähem kasutati verbe *elama*, *meeldima* ja *vaatama* (näide 89). Üldiselt alus ja öeldis ühildusid, harva kasutati ainsuse 1. või 3. pööret. Pildikirjelduses moodustati kaks eitavat lauset verbiga *olema* ja verbiga *meeldima*, millel oli jaatava kõneliigi mitmuse 3. pööre tunnus (näide 90).

(87) Need *on* üheksa inimest. (INF A9); Neil *on* üks koer ja üks kass. (INF A8); (---) paremal *on* lapsed. (INF B6)

(88) Nead *söövad* lõunasööki. (INF A3); Nad *söövad* lõunasööki. (INF A8); Need *söövad* pastat ja salatit. (INF B6); Nende *söögivad* [söövad] lõunasööki. (INF A1); Nad *soovad* [söövad] lõunasöögi. (INF B12); Nad *söön* [söövad] salatit, pastat ja leiba. (INF B4); Nead *söön* [söövad] õhtusööki. (INF B5)

(89) Nad *elavad* maja. (INF A9); (---) Tibo *meeldivad* macaronid ja tomatit. (INF A2); Paremal lapsed *vaatab* [vaatavad] (floor). (INF B3)

(90) Isa ja poiss *ei ole* õnnelikud. (INF A11); Tüdruk paremal *ei meeldivad* tomatid. (INF A1)

Teise pildi kirjeldamisel kasutati lisaks *olema*-verbile (näide 91) verbe *ostma*, *maksma*, *oskama*, viimast kaht sageli *ostma* tähenduses (näide 92). Vähem kasutati verbe *meeldima* ja *minema* (näide 93). Enamasti olid verbid mitmuse 3. pöörde tunnusega. Pildikirjelduses moodustati eitav lause verbiga *olema* (näide 94).

- (91) Mehed, naised, ja lapsed *on* õnnelik. (INF A11); Need *on* Pühviljad ja aedviljad. (INF B2); Nad *on* poes. (INF B12)
 (92) üleval, naine ja mees *ostavad* tomatit. (INF A10); Nad *ostavad*. (INF B11); Pois ja tüdruk *oskavad* ['ostavad'] tomatid (---). (INF B3); Keskel poes ja tüdruk *maksavad* ['ostavad'] leiva. (INF B6); Mehed ja naised *maksate* [maksavad 'ostavad']. (INF A14)
 (93) Mulle *meeldivad* smutit. (INF A1); Meha ja pois vasakul *lähevad* kassas. (INF A1)
 (94) (---) neil *ei ole* ema või isa. (INF B5)

Võib järeldada, et A1.1-tasemel õppija oskab tuttavatest sõnadest indikatiivi mitmuse 3. pöörde vorme moodustada, et väljendada mitme isiku tegevust korraga, kuigi mõnikord võib olla raskusi astmevahelduslike sõnade puhul. Õppijad moodustasid mitmuse 3. pöörde eitavad vormid enamasti pöördetunnuseta. Alus ja öeldis ühildusid enamjaolt.

3.2.7. Imperatiivi ainsuse 2. pööre

Imperatiiviga väljendatakse peamiselt käsku või keeldu. Käsu allikas on kõneleja ja käsu adressaat on kuulaja. Imperatiivi ainsuse 2. pööre moodustatakse indikatiivi ainsuse 1. või 3. pöörde tüvest ja sellel puudub pöördetunnus. (EKK 2020: 239, 248, 264; Erelt 2017b: 166; Rammo jt 2012: 58–59; Viht, Habicht 2019: 112) Lünkülesandes oli kaks käsklauset, kus eeldati imperatiivi ainsuse 2. pöörde jaatava vormi kasutust (näide 95 ja 96).

- (95) Enne (mõtleva), siis (ütleva)!

Kolm õppijat kasutasid vanasõnas sihtkeelepäraseid imperatiivi ainsuse 2. pöörde vorme *mõtleva* ja *ütleva*. Ülejäänud õppijad ei kasutanud imperatiivi, sest tõenäoliselt ei teadnud nad seda vanasõna, kuigi grammatiliselt sobivad sellesse lausesse ka indikatiivi vormid. Üks õppija kasutas mõlemas lüngas indikatiivi ainsuse 1. pöörde vorme *mõtlen* ja *ütlen*. Kolm õppijat kasutasid indikatiivi ainsuse 3. pöörde vorme *mõtleb* ja *ütleb* ning üks õppija vorme **mõtlemab* ja **ütlemab*. Kaks õppijat kasutasid *ma*-infinitiive *mõtleva* ja *ütleva*. Üks informant kasutas kokkusulanud indikatiivi mitmuse 1. pöörde ja ainsuse 2. pöörde tunnusega vorme **mõtlemed* ja **ütlemed*. Neli õppijat kasutasid vorme, mis ei ühildunud:

- *mõtlen, ütleva*

- *mõtleb, ütle*
- **mõtteb, ütled*
- *mõtled*

13 õppijat ei täitnud lünki.

(96) (Tulema) minuga homme õhtusöögile!

Viis õppijat kasutasid sihtkeelepärast imperatiivi ainsuse 2. pöörde vormi *Tule*. Kaks õppijat kasutasid indikatiivi ainsuse 1. pöörde vormi *tulen* ja üks kirjutas selle pöörde koos 1. isiku pronoomeniga *ma tulen*. Üks õppija kasutas indikatiivi ainsuse 2. pöörde vormi *Tuled* ja üks mitmuse 1. pöörde vormi *Tuleme*. Üks õppija kasutas *ma*-infinitiivi *Tulema* ning üks *mast*-vormi *Tulemast*, mida õppija oli tõenäoliselt kuulnud väljendis „Tere tulemast!“. Üks õppija kasutas vormi **tuleda*. 15 õppijat jätsid lünga tühjaks.

Imperatiivi ainsuse 2. pöörde vorme pildikirjelduses ei leidunud, sest õppijad ei kirjutanud tegelastevahelisi dialooge ega kasutanud otsekõnet.

Paljud õppijad jätsid imperatiivi lausetes lüngad täitmata, sest nad ei olnud kursusel seda teemat enne testi tegemist õppinud. Vaatamata sellele leidis vähesel määral imperatiivi vormide kasutust. Võib-olla olid õppijad kuulnud neid vorme kursuseväliselt või olid need meelde jäänud õpetajakõnest või tööjuhenditest. Õppijad ei pööranud tähelepanu imperatiivi kasutusele viitavatele hääumärkidele lausete lõpus ja kasutasid indikatiivi vorme.

3.2.8. Vahekokkuvõtte pöörete omandamisest

A1.1-tasemel õppija on omandanud indikatiivi pöördetunnused olevikus, eriti kindlalt kasutasid informandid sihtkeelepäraste pöördetunnustega sisendkeelest tuttavaid verbe, näiteks *õppima, rääkima, lugema, sööma* ja *ostma*. Lünkülesandes esines pöörde tunnuste varieeruvust kõige rohkem verbides *tooma* ja *vastama*. Tõenäoliselt ei kasutanud informandid ise neid verbe sageli. Nende verbidega lausetes võis segadust tekitada pronoomenite järjestikune paiknemine. Võib arvata, et A1.1-tasemel õppijal on raskusi pöördetunnuste valimisel, kui mitu asesõna on järjest. Pildikirjelduses kasutati palju *olema*-verbi 3. pöördes, et märkida omaja-, olemasolu- või predikatiivlauses

kellegi/millegi olemasolu või puudumist. Pildikirjelduses kasutasid õppijad ainsuse 1. ja 3. ning mitmuse 3. pööret, et rääkida enda tegevusest või kirjeldada ühe või mitme isiku tegevust. See võis tuleneda ka valitud piltidest. Lünkülesandes kasutasid üksikud õppijad pöördelise vormi asemel *ma*-infinitiivi, aga pildikirjelduses mitte. A1.1-tasemel õppija eksib astmevahelduslikest tüvedest pöördeliste vormide moodustamisel sageli, seejuures ei ole oluline, kas verb on sisendkeelest tuttavavam, näiteks *rääkima* või *pidama*. Imperatiivi vorme ei kasutatud lünkülesandes tihti, sest õppijad ei pööranud käsklause lauselõpumärgile tähelepanu ja kasutasid indikatiivi vorme. A1.1-tasemel õppija enamasti teab, et indikatiivi eitava kõneliigi oleviku vormid on pöördetunnuseta. Alus ja öeldis ühildusid valdavalt nii lünkülesandes kui ka pildikirjelduses.

3.3. Muid tähelepanekuid õppijate keelekasutusest

Lünkülesandes jätsid õppijad mõnikord lüngad täitmata. Sellel võib olla mitu põhjust: õppijad ei saanud aru sõnade tähendustest, nad ei saanud aru lause tervikmõttest või ei osanud nad küsitavat vormi moodustada ega hakanud mistahes vorme pakkuma. Lünkülesandes jätsid umbes pooled õppijad kõige rohkem tühjaks sellised lüngad, kus verbi puhul eeldati lüngas imperatiivi vormi moodustust. Ilmselt seetõttu, et nad polnud kursusel imperatiivi enne testi tegemist õppinud. Käänamisel jätsid umbes pooled õppijad tühjaks lüngad, kus eeldati genitiivi, allatiivi, adessiivi ja ablatiivi moodustust. Genitiivi (vt näide 15) moodustust eeldavas lüngas võisid õppijad jätta lünga täitmata, sest neile oli genitiivi täissihitise funktsioon võõram kui omamist väljendava täiendi funktsioon. Sarnasele tulemusele, et „genitiivi põhifunktsioon taandub possessiivsuse väljendamisega“, jõudis ka Pille Eslon Tallinna Ülikooli eesti vahekeele korpuse tekstidest objektikäänete kasutust uurides (Eslon 2011: 46, 49). Allatiivi (vt näide 42) kasutust mõjutas võib-olla see, et käsklause oli segadust tekitavam kui oleks olnud väitlause (nt *pane* vs. *panen*). Adessiivi (vt näide 49) lünga puhul valmistas raskusi tõenäoliselt sõna *turg* käänamine, sest see on astmevahelduslik sõna. Raskused astmevahelduslike sõnade käänamisel on A1-tasemele iseloomulikud (Ilves 2010: 56). Ablatiivi puhul (vt näide 56) valmistas raskusi ühildumine ja A1-tasemel õppijate jaoks vähem tuntud lähteallika funktsioon.

Õppijate pildikirjeldustes esines jaatavas kõneliigis lauseid, kus puudus öeldis. Esimese pildi kirjeldamisel oli verbita lauseid rohkem (näide 97) kui teise pildi puhul (näide 98). Kõikidesse lausetesse oleks sobinud verbi *olema* ainsuse või mitmuse 3. pööre. A1-tasemel õppijale on iseloomulik, et mõnikord võib ta unustada verbi lausesse lisada (Ilves 2010: 56).

- (97) Läpsid „crazy“. (INF A1); Kass laud. (INF A1); Maja Eestis? (INF A1); kass all laud (INF A5); laps all tool (INF A5); See üks suur pere. (INF A6); Pere köögi. (INF A7); Üleval, vennad ja ounad (INF A2); Neli tüdrukud ja kolm poissid ja ema ja (INF A14); keskel kollased lillad. (INF B1); Kodus: neli naist ja kolm poissi. (INF B10)
- (98) Nendele poodis. (INF A1); Poodis Salatid, tomatid (---). (INF A1); Inimised supermarkets. (INF A10); vasakul, Isa pojaga. (INF A10); Pasta, toomatid keskel ja tee, kohv vasakul. (INF B1); aedviljad poed – banaan, õun (---). (INF B7)

A1-tasemel õppija võib lisada lausesse verbi topelt, kusjuures üks neist on verb *olema* (Ilves 2010: 56). Selliseid lauseid leidis pildikirjeldustes vähem kui verbita lauseid (näide 99). Pildikirjeldustes oli kolm lauset, kus (modaal)verb nõudis *da*-infinitiivi kasutust, kuid eksiti *ma*- ja *da*-infinitiivi valikul (näide 100). Testi tegemise ajaks ei olnud kursusel seda teemat veel käsitletud.

- (99) See on pere sööb lõunasööki. (INF A10); See on kolmteist inimest on pilt 2. (INF B1); Mehe on meeldib piima vasakuli üleval. (INF B3); See on Pere söö. (INF B8)
- (100) Neile meeldib *oskama* [osata 'osta']. (INF A11); Ma võin *vaatama* [vaadata] kolm poissi (---). (INF B13); Koer *taha* [tahab] spagetti süüa. (INF B5)

Üks õppija moodustas omadussõna ülivõrde (näide 101). Kaks õppijat moodustasid pildikirjelduses lihtsaid küsimusi (näide 102).

- (101) Kõige noorem laps on väga õnnelik. (INF B5)
- (102) Maja Eestis? (INF A1); Mis see on oranž? (INF B8)

Kui õppijatel ei tulnud eestikeelne sõna meelde või nad ei teadnud seda, siis kasutasid nad võõrkeelseid sõnu, mida eristasid tekstist jutumärkidega, ümarsulgudega või jätsid tähistamata. Kõige rohkem kasutati inglise keelt, mille baasil kursusel eesti keelt õpiti (näide 103). Vene ja saksa keelt, mida mainiti ankeedis võõrkeelte oskusena, ja tšehhi keelt, mida mainiti emakeelena, kasutati ühel korral (näide 104).

- (103) Läpsid „crazy“. [Lapsed on hullud.] (INF A1); Punaned „dress“ [kleidil] on tomat. (INF B8); (*Baket*) [Korv] (INF A1); All ma näen üks lilla ja (*white*) [valge] ja punane maja. (INF A6); Kümme inimesel on pruun (*hair*) [juuksed]. (INF A9); (*On the*) laud [Laua] on spagetti, salat ja sai. (INF A15); Paremal lapsed vaatavad (*floor*) [põrandat]. (INF B3); Väike lapse ja kass vaata nende (*family*) [peret]. (INF B3); Väike lapse on (*happy*) [õnnelik]. (INF B3); Ema (*gives*) [annab] spagetti. (INF B3); (---) Ema ja isa (*serving*) [serveerivad] lounasoogid lapsed. (INF B3)

B7); vasakul lapsed *searching for something* [otsivad midagi]. (INF A10); Keskel on pasta, pesto ja *oil* [õli]. (INF A11)

- (104) Tüdruku ja *mama* [ema] oskavad Kala ja juustu. (INF A1); See pere on ema, isa, neljad tütar ja kolmed *sohn* [kolm poega]. (INF B2); See on suur pere – 4 tüdrit, 3 poissi (*sons*) [poega], ema, isa, kass ja koer. (INF A15)

Õppijad lisasid lünkülesandesse ja pildikirjeldusse kommentaare. Sagedasemad viisid, millega õppijad oma kahtlusi ja nende arusaamatuid sõnu väljendasid, olid sõnade allajoonimine (näide 105) ja küsimärkide kirjutamine (näide 106). Õppijad joonisid alla nii sulgudes etteantud olevast sõnast moodustatud vorme kui ka muid lünkülesande sõnu. Küsimärke lisati enda moodustatud vormide järele. Kaks õppijat lisasid lünkülesandes kommentaare vormimoodustuse kohta (näide 107). Neist üks õppija kirjutas esemete nimetused pildi peale, näiteks *sidrun?*, *piirn?*, *poiss?*, *küpsis?*, *porgand?*, *kartulid?*, ja esimese pildi tekstiväljale *I won't even try* =) 'Ma ei hakka isegi proovima'.

- (105) Mul on neli punast autot (punane auto) ja kaks *noor* sõbra (noor sõber). (INF B6); Ma olen pärit Ukrainast (Ukraina) ja minu sõber on pärit *Prantsusmaa* (Prantsusmaa). (INF B8); Te (*pidama*) praegu talle helistama. (INF A10); Mitu banaani *sa* mulle (tooma)? (INF B6); Eelmisel nädalal *olite* te Hispaanias (Hispaania). (INF B6); Pillele maitsevad kartulikrõpsit, piparkooki ja? (kartulikrõps), (piparkook) ja (komm). (INF B6)
- (106) Enne *mõtte*? (mõtlemine), siis *ütled*? (ütlemine)! (INF B9); Ma ei *mine*? (minema) hommikul tööle. (INF A4); Nad *lugevad*? (lugema) paksu raamatut. (INF A4)
- (107) Minu poes^{genitiiv} naine töötab Tartu Ülikoolis. (INF B6); Minu *Idk but it's genitive* =) 'Ma ei tea, aga see on genitiiv' naine töötab Tartu Ülikoolis. (INF A4); Me oleme abielus, aga meil ei ole lapsid?. *Idk but it should be partitive* =) 'Ma ei tea, aga peaks olema partitiiv'. (INF A4); Mul on neli punaset? autot? *partitive* =) (---). (INF A4); Nad lähevad neljapäeval kohvikus? (*wrong, I know* 'Ma tean, et on vale'). (INF A4)

Eelnevalt toodud näidetest võib järeldada, et A1.1-tasemel õppijate teadmised eesti keelest on kujunemisjärgus. Ühest küljest kompenseerivad nad oma grammatikateadmistes olevaid vajakuid, kasutades teisi keeli või väljendades oma kahtlusi kommentaaridega. Teisest küljest näitavad nad kursuseväliselt sisendkeelest saadud teadmisi.

Kokkuvõte

Siinses bakalaureusetöös uuriti A1.1-tasemel täiskasvanud eesti keele õppija grammatikapädevust. Töö eesmärk oli välja selgitada A1.1-tasemel täiskasvanud eesti keele õppija grammatilised teadmised käänamisest ja pööramisest. Selle jaoks intervjueriti informantide õpetajaid ja koguti kirjalikku materjali testiga, mis koosnes kahest ülesandest – pildikirjeldusest ja lünkülesandest. Selle bakalaureusetöö tulemused on kehtivad just selle materjali põhjal, tulemused võivad erineda, kui muuta testis sõnavalikut.

Töö tulemustest võib järeldada, et õppijate teadmised käänamisest ja pööramisest on kujunemas. Nad saavad aru keelesüsteemist ehk oskavad enamasti kasutada sihtkeelepäraselt käände- ja pöördetunnuseid, aga raskusi tekitavad sõnasisesed muutused. Käänetest kasutati kõige sagedamini ainsuse nominatiivi ja sellega asendati teisi käänendeid. Õppijate vastustes leidis veel ainsuse genitiivi, partitiivi, illatiivi, inessiivi, elatiivi, allatiivi, adessiivi, ablatiivi, komitatiivi ja mitmuse nominatiivi vorme. Abstraktseid käänendeid asendati teiste abstraktsete käänetega ja kohakäänendeid teiste kohakäänetega. Translatiivi, terminatiivi ja essiivi õppijate kirjalikus keeles ei leidunud, sest neid käänendeid sellel kursusel õppijatele suunatud sisendkeeles teadvustatult ei esitatud. Õppijad on omandanud indikatiivi oleviku pöördetunnused kõikides pööretes, imperatiivi vorme kasutasid vähesed. Eitavad vormid olid enamasti pöördetunnuseta. Käänamisel ja pööramisel valmistas õppijatele raskusi astmevaheldus ja ühildumine.

A1.1-tasemel informantide grammatikapädevust mõjutas sisendkeel, millega nad kokku puutusid, näiteks õpetaja kasutatud materjalid, õpetaja ja kaasõppijate kõne ning keelekeskkonnas kuuldud sihtkeel. Sisendkeelest tuttavaid sõnu käänati ja pöörati sihtkeelepäraselt. Sõnadel, mis olid sisendkeelest vähem tuttavamad, võisid olla sihtkeelepärased käände- või pöördetunnused, kuid polnud korrektset astmevaheldust. Sisendkeelest võõramaid sõnu käänati ja pöörati juhuslikult. Järelikult mõjutab sisendkeel A1.1-tasemel õppija teadmisi oluliselt.

Kokkuvõtteks on siinne uurimus väärtuslik, et saada aimu kõige madalama mõõdetava keeleoskustaseme ehk läbimurdetaseme õppijakeelest. Õppijakeele materjali abil saab

kinnitada Sõnaveebi õpetaja tööriistade täiskasvanud keeleõppija grammatikapädevuse käänd- ja pöörd sõnade vormimoodustuse osa. Eesti keele kui teise keele valdkonnas vajaks A-tase veel edasist uurimist, näiteks võiks uurida A1.2-tasemel õppija teadmisi ja oskusi, et saada terviklik ülevaade A1-tasemel õppija käänamise ja pööramise teadmistest. Siinse bakalaureusetöö jaoks kogutud pildikirjelduse ja lünkülesande materjali saab kasutada järgmistes uurimustes.

Kirjandus

Allkivi, Kais 2016. C1-tasemega eesti keele õppijate kirjalik keelekasutus võrdluses emakeelekõnelejatega: samalaadsusi ja nihkeid verbist paremal paiknevas kontekstis. Magistritöö. Tallinn: Tallinna Ülikool; <http://www.etera.ee/zoom/20076/view?page=1&p=separate&view=0,0,2481,3508>. Vaadatud 16.05.22.

CEFR = Council of Europe 2018. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment: Companion Volume with New Descriptors. Strasbourg: Council of Europe Publishing; <https://rm.coe.int/cefr-companion-volume-with-new-descriptors-2018/1680787989>. Vaadatud 01.03.2022.

CEFR = Council of Europe 2020. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume. Strasbourg: Council of Europe Publishing; <https://rm.coe.int/common-european-framework-of-reference-for-languages-learning-teaching/16809ea0d4>. Vaadatud 01.03.2022.

Cook, Vivian 2001. Second Language Learning and Language Teaching. 3rd ed. London: Arnold.

Dillon, Chuck 2014. 5 Hidden Pictures; <https://www.behance.net/gallery/17233293/5-Hidden-Pictures/modules/117215985>. Vaadatud 06.12.21.

EKG I = Erelt, Mati, Reet Kasik, Helle Metslang, Henno Rajandi, Kristiina Ross, Henn Saari, Kaja Tael, Silvi Vare 1995. Eesti keele grammatika I. Morfoloogia, sõnamoodustus. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia Keele ja Kirjanduse Instituut; <http://hdl.handle.net/10062/29448>. Vaadatud 01.05.2022.

EKG II = Erelt, Mati, Reet Kasik, Helle Metslang, Henno Rajandi, Kristiina Ross, Henn Saari, Kaja Tael, Silvi Vare 1993. Eesti keele grammatika II. Süntaks. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia Keele ja Kirjanduse Instituut; <http://hdl.handle.net/10062/29437>. Vaadatud 08.03.2022.

EKK = Erelt, Mati, Tiiu Erelt, Kristiina Ross 2020. Eesti keele käsiraamat. Tallinn: Eesti Keele Instituut, EKSA; <https://www.eki.ee/books/ekkr20/ekkr20.pdf>. Vaadatud 01.05.2022.

EKR = Euroopa keeleõppe raamdokument: õppimine, õpetamine ja hindamine 2007. Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium; https://www.hm.ee/sites/default/files/euroopa_keeleeõppe_raamdokument_0.pdf. Vaadatud 01.03.22.

Ellis, Rod 1999. Understanding Second Language Acquisition. Oxford: Oxford University Press.

Ellis, Rod 2000. The Study of Second Language Acquisition. Oxford: Oxford University Press.

Ellis, Rod, Gary Barkhuizen 2006. Analysing Learner Language. Oxford: Oxford University Press.

Erelt, Mati 2017a. Sissejuhatus süntaksisse. – Eesti keele süntaks. Toim. Mati Erelt, Helle Metslang. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 53–89; <http://hdl.handle.net/10062/70510>. Vaadatud 01.05.22.

Erelt, Mati 2017b. Öeldis. – Eesti keele süntaks. Toim. Mati Erelt, Helle Metslang. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 93–239; <http://hdl.handle.net/10062/70510>. Vaadatud 01.05.22.

Erelt, Mati 2017c. Rinnastus. – Eesti keele süntaks. Toim. Mati Erelt, Helle Metslang. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 603–643; <http://hdl.handle.net/10062/70510>. Vaadatud 01.05.22.

Eslon, Pille 2011. Millest räägivad eesti õppijakeele käändeasendused? – Lähivõrdlusi. Lähivertailuja 21, 45–64; DOI: <http://dx.doi.org/10.5128/LV21.02>.

García Mayo, María del Pilar, Eva Alcón Soler 2013. Negotiated input and output / interaction. – The Cambridge Handbook of Second Language Acquisition. Ed. by Julia Herschensohn, Martha Young-Scholten. New York: Cambridge University Press, 209–229.

Gass, Susan M., Larry Selinker 2001. Second Language Acquisition: an Introductory Course. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.

Hausenberg jt = Hausenberg, Anu-Reet, Tiina Kikerpill, Maia Rõigas, Ülle Türk 2003. Keeleoskuse mõõtmine. Tallinn: TEA Kirjastus.

Ilves, Marju 2008. Algaja keelekasutaja. A2-taseme eesti keele oskus. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.

Ilves, Marju 2010. Läbimurre. A1-taseme eesti keele oskus. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.

Kaivapalu, Annekatrin 2021. Sihtkeelest ja sihtkeele õppest. – Eesti keele oskuse arenemine ja arendamine. Kirjalik õppijakeel. Pille Eslon, Annekatrin Kaivapalu, Katre Õim, Mare Kitsnik, Olga Gaitšenja, Kais Allkivi-Metsoja. Tallinn: EKSA, 13–52.

Kaivapalu, Annekatrin, Maisa Martin 2010. Mis on võõrkeeleõpe ja kuidas võõrkeelt õpitakse. – Võõrkeeled: valdkonnaraamat põhikooliõpetajale. Koost. Piret Kanne. Tallinn: Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus; <https://oppekava.ee/mis-on-voorkeeleo-pe-ja-kuidas-voorkeelt-opitakse/>. Vaadatud 23.05.22.

Kallas jt = Kallas, Jelena, Kristina Koppel, Raili Pool, Tiiu Üksik, Katrin Tsepelina 2022. Eesti keele kui teise keele õpetaja tööriistad. Eesti Keele Instituut. DOI: 10.15155/3-00-0000-0000-0000-08C04L; <https://sonaveeb.ee/teacher-tools>.

Kitsnik, Mare 2015. Tingiv kõneviis eesti B1- ja B2-taseme kirjalikus õppijakeeles kui keeleoskuse arengu näitaja. – Lähivõrdlusi. Lähivertailuja 25, 131–171; DOI: <http://dx.doi.org/10.5128/LV25.06>.

Klein, Wolfgang 1997. Second Language Acquisition. Cambridge: Cambridge University Press.

Kuhtina, Margarita 2019. Suur sõnade raamat. Tallinn: Koolibri.

Maisla, Diana 2000. Vigade parandamine. Tallinn: TEA Kirjastus.

Mangus, Inga, Merge Simmul 2012. Tere! Eesti keele õpik algajatele 0-A1. Tallinn: Puškini Instituut.

Metslang jt = Metslang, Helle, Ingrid Krall, Renate Pajusalu, Kristi Saarlo, Elle Sõrmus, Silvi Vare 2003. Keelehärm. Eesti keele probleemseid piirkondi. Tallinn: TPÜ Kirjastus; <http://hdl.handle.net/10062/51048>. Vaadatud 08.03.2022.

Mägi jt = Mägi, Krista, Tiiu Puik, Piibe Leiger, Ivika Hein 2019. Keelemeel. Eesti keele käsiraamat õppijale. Kolmas, täiendatud trükk. Tallinn: Kirjastus Maurus.

Pesti, Mall, Helve Ahi 2017. E nagu Eesti. Eesti keele õpik algajatele: A1 + A2. Kolmas trükk. Tallinn: Kiri-Mari Kirjastus.

Pool, Raili 2010. Vene ja eesti üliõpilaste valikud täis- ja osasihitise kasutamisel. – Lähivõrdlusi. Lähivertailuja 20, 191–217; DOI: <http://dx.doi.org/10.5128/LV20.06>.

Pool, Raili 2012. Täenduslääbirääkimised ja vestlust toetavad strateegiad algajate eesti keele õppijate ja emakeelekõnelejate interaktsioonis. – Lähivõrdlusi. Lähivertailuja 22, 259–286; DOI: <http://dx.doi.org/10.5128/LV22.09>.

Praakli, Kristiina, Birute Klaas-Lang 2020. Täiskasvanud uussisserändajate eesti keele õpatee mudel REDEL. Tartu: Tartu Ülikool; https://sisu.ut.ee/sites/default/files/ranne/fil/es/taiskasvanud_uussisserandajate_eesti_keelee_opitee_mudel_redel.pdf. Vaadatud 21.02.22.

Päll, Peeter 2019. Diakriitilised märgid. – Eesti õigekeelsuskäsiraamat. Toim. Maire Raadik; https://keeleabi.eki.ee/wiki/Diakriitilised_margid.html. Vaadatud 31.03.22.

Rammo jt = Rammo, Sirje, Maarika Teral, Birute Klaas-Lang, Mari Allik 2012. Keel selgeks! Eesti keele õpik täiskasvanutele. Estonian grammar = Eesti keele grammatika. Tallinn: Avita.

Rannut, Ülle 2015. Lihtne grammatika eesti keele kui võõrkeele õppijale A1 tasemel. Tallinn: ImmiSoft OÜ publikatsioonid.

Reineberg, Eliise 2013. Vahetusõpilased eesti keele käändesüsteemi omandamas. Bakalaureusetöö. Tartu: Tartu Ülikool; <http://hdl.handle.net/10062/31597>. Vaadatud 27.05.22.

Riigi Teataja 2008. Avalike teenistujate, töötajate ning füüsilisest isikust ettevõtjate eesti keele oskuse ja kasutamise nõuded, määrus nr 105; <https://www.riigiteataja.ee/akt/13141452>. Vaadatud 01.10.2021.

Solita, Reka, Alamsyah Harahap, Azhar Aziz Lubis 2021. Teacher Talk in English Foreign Language Classroom. – Journal of English Education and Teaching 5, 2, 303–316; DOI: <https://doi.org/10.33369/jeet.5.2.302-316>.

Tarkin, Svea 2019. Eesti keele käänded hiina emakeelega õppijate kasutuses. Bakalaureusetöö. Tartu: Tartu Ülikool; <http://hdl.handle.net/10062/64221>. Vaadatud 02.05.22.

Tkatšova, Anastassia 2021. Eesti refleksiivverbid vene emakeelega õppijate keeleteadmistes. Magistritöö. Tartu: Tartu Ülikool; <http://hdl.handle.net/10062/74414>. Vaadatud 16.05.22.

Toomet jt = Toomet, Piret, Linda Palts, Katrin Jänese 2021. Eesti keel I 0>A1.1. Tartu: Tartu Ülikool.

Viht, Annika, Habicht Külli 2019. Eesti keele sõnamuutmine. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus; <http://hdl.handle.net/10062/76416>. Vaadatud 08.03.2022.

Grammar competence of an adult learner of the Estonian language at the A1.1 level: declension and conjugation.

Summary

This bachelor's thesis focuses on the grammar competence of an adult learner of the Estonian language at the A1.1 level, particularly the knowledge of declension and conjugation. The research topic is novel and has applied value because there is little research data and examples of learner language about 0–A1 skills in Estonian as a second language. This thesis collects and analyses the written language of a breakthrough level learner.

The twenty-eight informants studied in the University of Tartu's Estonian for beginners course on the basis of English and acquired Estonian in the language environment. Interviews with the students' Estonian teachers were conducted to gather information about the input and to take their answers into account when assembling the test. The test included two image description tasks and one fill-in-the-blank task.

The results showed that their understanding of declension and conjugation is developing. The learners understand the system of the language, meaning that they usually use case and verb endings as in the target language but face difficulties with in-word changes. The most frequently used case was nominative singular, which substituted other cases. The learners also used genitive, partitive, illative, inessive, elative, allative, adessive, ablative, abessive, comitative singular, and nominative plural. Grammatical cases were substituted with other grammatical cases and local cases with other local cases. The learners did not use translative, terminative, and essive because these cases were not explicitly taught in the input language addressed to the students in this course. The learners have acquired all the indicative present verb endings; imperative forms were used by a few. The negative forms were mostly used without the verb endings. When declining and conjugating words, students struggle with consonant gradation and agreement.

The grammar competency of A1.1 level students was influenced by the input they were exposed to, e.g., teaching materials, the language of the teacher and other students, and

the target language heard in the linguistic environment. The words, which were more familiar from the input, were declined and conjugated like in the target language. The words that were less familiar from the input may have had proper endings but did not have correct consonant gradation. The words that were unfamiliar were declined and conjugated randomly. Therefore, the input has a significant influence on the A1.1 level learner's knowledge.

Lisad

Lisa 1. Õpetajate intervjuu küsimused

1. Milliseid õpikuid ja töövihikuid kursusel kasutate? Mida need sisaldavad?
2. Kas kasutate lisamaterjale?
3. Kas räägite tunnis peale eesti keele veel teistes keeltes? Millistes? Millal?
4. Mil viisil kasutate õpetajakõnet?
5. Milliseid teemasid kursusel käsitlete?
6. Milliseid käändeid sellel kursusel õpetate?
7. Milliseid verbi grammatilisi vorme sellel kursusel õpetate?
8. Mida võiksid õppijad osata kursuse lõpuks?
9. Millega on õppijatel raskusi?
10. Mida õppijad lisaks koolitunnile keele omandamiseks teevad ja kui palju? Keeleõpe väljaspool klassiruumi?

Lisa 2. Ankeet ja test

1. Vasta küsimustele 1) – 4). Neile võid vastata ka inglise keeles.
Answer the questions 1) – 4). You can also answer them in English.

- 1) Kui vana sa oled? How old are you?
- 2) Mis on su emakeel? What is your mother tongue?
- 3) Milliseid võõrkeeli sa veel oskad? What other languages do you know?
- 4) Kas sa kasutad eesti keelt väljaspool klassiruumi ja kuidas? Do you use Estonian outside of the classroom and how?

2. Kirjelda eesti keeles kõike, mida pildidel näed. Kasuta fantaasiat! Describe in Estonian everything you see in the pictures. What are they doing? What are they thinking about? Use your fantasy! (paremal – on the right, vasakul – on the left, all – at the bottom, üleval – at the top, keskel – in the middle)

1) Pilt 1. Picture 1.

Dillon, Chuck 2014. 5 Hidden Pictures; <https://www.behance.net/gallery/17233293/5-Hidden-Pictures/modules/117215985>. Vaadatud 06.12.21.

2) Pilt 2. Picture 2.

Kuhtina, Margarita 2019. Suur sõnade raamat. Tallinn: Koolibri.

3. Pane sulgudes olev sõna õigesse vormi. Put the word in the brackets into the correct form.

1. Ma (õppima) keemiat ja matemaatikat.
2. Me oleme abielus, aga meil ei ole (laps).
3. Enne (mõtleva), siis (ütleva)!
4. Me ei (saama) sellest lausest aru.
5. Mul on neli (punane auto) ja kaks (noor sõber).
6. Nad lähevad neljapäeval (kohvik).
7. Ma sõidan Saaremaale koos oma (mees).
8. Te (pidama) praegu talle helistama.
9. Pane veepudel (laud)!
10. Ma ei (minema) hommikul tööle.
11. Mitu banaani sa mulle (tooma)?

12. Ma olen pärit (Ukraina) ja
minu sõber on pärit (Prantsusmaa).
13. (Turg) on palju inimesi.
14. Millal ta mu kirjale (vastama)?
15. Ma joon kohvi ilma (suhkur).
16. (Tulema) minuga homme õhtusöögile!
17. Kas sa võtad kastist ühe (melon)?
18. Ta ei (nägema) seda koera.
19. Meie auto on katki, me sõidame täna (buss).
20. Kas sina (maksma) kaardiga?
21. Kui palju maksab (väike õun)?
22. Ma sain meili (uus üliõpilane).
23. Kas te (rääkima) inglise keelt?
24. Tädile ja onule ei (meeldima) igavad naabrid.
25. Nad (lugema) paksu raamatut.
26. Minu (poeg) naine töötab Tartu Ülikoolis.
27. Eelmisel nädalal olite te (Hispaania).
28. Mida me laupäeval (tegema)?
29. Pillele maitsevad (kartulikrõps), (piparkook) ja (komm).

Lisa 3. Informantide pildikirjelduse tekstid

INF A1

Pilt 1	See on Kook Kodus. Nende söögivad lõunasööki. Läpsid „crazy“. Tüdruk olle tomatid, ja poiss (vasakul) salat. poiss meeldib salat! Kass laud. See on Suur Kodu, ja suur Kook. Maja Eestis? Tüdruk paremal ei meeldivad tomatid.
Pilt 2	Nendele poodis. Meha vaskul ostab piima. Talle meeldivab eesti piima! See on vaga maitsev! Mehed keskel ostab liha. Talle meeldivab liha! Tüdruku ja mama oskavad Kala ja juustu. Tüdruku meeldivab juustu ja kala. Mulle ei meeldib Kala. Naine keskel meeldivab tomatit. Naine ja poiss paremal ostavad valge leib. (Baket.) Meha ja pois vasakul lähevad kassas. Mehe olle piima, kurkit, ja tomati. Meha paremal on kas välge leiba. See on väike pood! Poodis Salatid, tomatid, porgandid, leiba, baananid, piima, liha, kala, kana, juustu, šokolaadid, jogurtid, ja vein. Mulle meeldivad smutit.

INF A2

Pilt 1	Vasakul piltidel, see on Marie, Antoni ja Eric. Marie on Antonini ema. Eric on Antonini isa. Need on praegu lõunasööki. All paremal, Tibo meeldivad macaronid ja tomatit, Üleval, vennad ja ounad
Pilt 2	Vasakul, kaks vennad on väga hästi. Paremal, klientid maskavad pagerid ja sai. All paremal, üks ema ja üks lapse maskavad juustu. Vasakul, üks mees maksab piimaga. Üleval, kaks klienti maksavad tomatit.

INF A3

Pilt 1	See on suur pere. Nemad söövad lõunasööki. Neil on pasta tomatiga, salatid, ja sai. See on ema, isa ja kuus või seitse lapsed (kolm tüdrukut ja neli poissi). See on ka üks koer ka üks kass.
Pilt 2	See on pilt poe. See on munad, jogurtid, piim, kana, juustud, liha all, see on ka sool, tee, jahu, spagetid, leivad ja saiakesed keskel, ja see on banaanid, õunad, apelsinid, sidrunad, porgandid, tomatid, kurkid ja salatid üleval

INF A4

Pilt 1	Pere => ema poeg isu Lilla kassi laps tütar I won't even try =>
Pilt 2	või piim liha kala juust muna küpsis? tee kohv õnu banani piirn? sidrun? mees tomatid kartulid? porgand? naine poiss? sai, leib

INF A5

Pilt 1	need pere söövad lõunasööki. isa sööb aedvilja. ema sööb pitzat. van poiss vasakul isa ei ole söö. tüdruk paremal isa ei ole söö. kass all laud laps all tool
Pilt 2	mees all vasakul ostab veepudel. mees all keskel ostab leht. naine all paremal ostab juustu. mees üleval vasakul ostab tomatit. tüdruk üleval keskel ostab tomatit naine keskel vasakul ostab leiba. poel on munad, piimad, kalad, juustud, banaanid, tomatid, kurgid, porgandid, virsikud ja leivad.

INF A6

Pilt 1	See üks suur pere. Ma näen ema ja isa ja seitse lapsed ja üks kass ja üks koer. Nad söövad pastat (spaghetit) ja sai ja rohelist salatit. Lapsed on kolm poisid ja neli tüdrukud. All ma näen üks lilla ja (white) ja punane maja. See on suur laud ja neli toolid ja kaks pangid. Üleval, need on punane tomat.
Pilt 2	Ma näen naised ja mehed ja lapsed poodis/supermarktis. Üleval vasakul, ma näen banaanid, õunad, pirnid, apelsinid, sidrunid ja üleval keskel, ma näen tomatid, kurgid, paprikad, porgandid, sibulad, kartulid ja salatid. Paremal, ma näen leib ja sai. All, ma näen juustud, kalad, lihad, piimad, joghurtid, mahlad ja munad. Vasakul ja keskel, ma näen pastad ja palju klassid.

INF A7

Pilt 1	Pere köögi. All see on kass. Üleval vasakul see on isa ja keskel vasakul see on ima. Need on suur pere. See on kolm venna ja neli õde. All paremal see on maja. Pere lemmikköök on spageti ja salat. Ja lemmikloomad on kass ja koer.
Pilt 2	Üleval vasakul need on bananid, apelsinid, õunad. Üleval keskel need on porgandid, tomatid, paprikad, kurgid. Keskel vasakul need on teed, kupsised, kohvid ja suhkrud. Keskel see on mahl ja vein. Need on pastad. Keskel paremal need on leivad, said, sepikud. See on prantsuse sai. All vasakul on piim, muna, jogurt. All keskel on liha: kanaliha ... All paremal on kala ja juust. Need on viis naised ja neli mehed ja neli lapsed.

INF A8

Pilt 1	See on suur pere. Nad söövad lõunasööki. Nad söövad spagetti, leiva ja salati. Neil on üks koer ja üks kass. Koer sööb spagetti. Kass vatab lapsat.
Pilt 2	Banaan, õun ja pirsuk on üleval vasakule. spageti, jahu. Ja pasta on. keskel. Tee ja kupsis on keskel vasakule. leib on keskel paremale. Tomat, kurk, porgand ja paprik on keskel ülevale. Kana, vorst ja liha on keskel olle. Muna, piim, vesi, jogurt ja või on all vasakule. Just on all paremale.

INF A9

Pilt 1	Need on üheksa inimest. Seitse lapse ja üks koer ja üks kass. Nad söövad spagetti ja salat ja sepik. Need on neli poist ja viis tüdruk. See on laud ja viis tooli. Pasta on maitsev. Kümme inimesel on pruun (hair). Need on lilled. Nad elavad maja. Neil on kass ja koer. Kass on ilus.
Pilt 2	või piim muna mahl kana kala juust suhkur küpsis tee kohv moos jahu pasta pirukas sepik leib sai banaan õun pirn apelsin sidrun tomat kurk paprika porgand kartul sibul kapsas Need on kolmteist inimest supermarket. Need on banaanid, õunad, pirnid, apelsinid, tomatid, kurgid, paprikad, porgandid, sibulad, kapsad, piimid, munad, kalad, kanad, ja leivad. Need on neli lapst ja kuus meest voi poist Pilt on väga kirju.

INF A10

Pilt 1	See on pere sööb lõunasööki. paremal ema sööb pastat. üleval isa sööb salatit. vasakul lapsed searching for something.
Pilt 2	Inimised supermarkets. üleval, naine ja mees ostavad tomatit. paremal, inimised oskavad laiba. vasakul, Isa pojaga. üleval, need on piimad, maunad, kalad, lihad ja justud

INF A11

Pilt 1	See on õhtus söök. Keskel on suur lauda söökiga. See on salatit, leib ja pasta. See on ema ja isa, ja seitse lapsid ja üks kass ja üks koer üleval. All see on lillet. Ema on õnnelik ja tüdruk üleval on õnnelik. Isa ja poiss ei ole õnnelikud.
Pilt 2	See on pood. Üleval on tomatid, kurkid, salatit, ja porgandit. Vasakul on bananid, apelsinid, pirnid ja oranzid. Keskel vasakul on kohv, tee ja suhkur. All vasakul on monad, piim, juust ja mahl. Keskel on pasta, pesto ja oil. Keskel paremal on leibad, ja said. All on kana, kala ja liha. Mehed, naised, ja lapsid on õnnelik. Neile meeldib oskama.

INF A12

Pilt 1	paremal: lihapall ja söö üleval: lapsed all: koer, söö vasakul: salat ja pastat, leib
Pilt 2	paremal: leib ja sai üleval: aedviljad ja puviljad all: piim ja kala ja juust ja liha, vorst vasakul: väikevend või suur vend

INF A13

Pilt 1	Keskel see on ema. Laua on pasta, salat, saia ja kahvelid. See on seitse lapse. Kolm poissid ja neli tüdrukud. All see on kass. Üleval see on koer. Vasakul see on isa. Pere söövad lõunasööki.
Pilt 2	Üleval see on puuviljad ja aedviljad. Vasakul see on banaanid, õunad, pirnid ja apelsinid. Keskel see on tomatid, kurgid, paprikad, porgandid, sibulad, kartulid ja salatid. See on neli

	mehed. See on viis naised ja neli lapsed. Keskel paremal see on saiad, leivad ja sarvesaiad. Keskel see on pastad ja jahud. Keskel paremal see on suhkrud, teed ja kohvid. All paremal see on juustud, kalad ja lihad. All vasakul see on võid, munad ja piimad.
--	--

INF A14

Pilt 1	See on söök. Neli tüdrukud ja kolm poissid ja ema ja
Pilt 2	All, mees maksan piim, ja paremal üks tüdruk söögid juust. See on kana, kala, juust, banaanid, õunad, tomatid ja leiba. Mehed ja naised maksate.

INF A15

Pilt 1	See on pere. See on suur pere – 4 tüdrit, 3 poissi (sons), ema, isa, kass ja koer. Ema on spaghetit. Isa on salad. Ema nimi on Teresa. Teresa on 48 vana aastat. Isa nimi on Tomas. Tomas on 50 vana aastat. Paramel on punane värvi. (On the) laud on spaghetit, salat ja sai.
Pilt 2	See on supermarket. See on kurgit, tomatid, pirni, banana, porgandit, salat, sai, leib, juustroll, jahu, suhkur, teed, kohv, muna, piim, liha, kala ja juust. See on neli naised, neli mehed, kolm poissi ja üks tüdruk. Nad maksavad.

INF B1

Pilt 1	See on hall kass üleval. keskel kollased lillad. Suur perekond keskel sööd salat, pasta ja leib. Perel on ema, isa, kolm venda ja neli poega.
Pilt 2	See on kolmteist inimest on pilt 2. See on munad, piim, kala, liha, ja juust üleval. See on sai, leib paremal. Pasta, tomatid keskel ja tee, kohv vasakul.

INF B2

Pilt 1	See on suur perekond. Nad on lõunasöögi. Ma vaatan salat ja pasta lihapaliga. See on üks koer. See pere on ema, isa, neljad tütar ja kolmed sohn. Paremal on kass. Keskel on tool. Tooli on saiake. Üleval, paremal on lilad. Vasakul on kaks potid.
Pilt 2	Inimesed on poes. Nad maksavad toit. Need on tomatid, kurkid, purgandid. Need on Pühviljad ja aedviljad. Need on viised naised ja kolmed mehed, neljad lapsed. Üleval on piima, liha, juustu ja kala. Toit vaatab hea. Üleval, vasakul on muna. Saiake on populaarne. Viis inimesed maksavad saiake. Muidugi, poes on pasta, suhkur, moos, tee... Nad on olevad.

INF B3

Pilt 1	Vasakul isa vaatab ta tüdruk. Paremal lapsed vaatab (floor). Väike lapse ja kass vaata nende (family). Väike lapse on (happy). Koer on näljane. Ema (gives) sphagetti.
Pilt 2	bananid, õunad on vasakuliall. Mehe on meeldib piima vasakuli üleval. Pois ja tüdruk oskavad tomatid, aga poiss maksab vett. Nainel on vein ja naine maksab leiba paremal ja naise laps vaatab ta ema. Mees oskab leiba paremal.

INF B4

Pilt 1	See on üks suur pere; ema, isa, seitse lapsed ja kass ja koer. Nad söön salatit, pastat ja leiba. Vasakul see on kollaned lilled. Kass on beež ja koer on valge ja pruun vähalised (colours). See on viis nained ja neli meesed.
Pilt 2	See on pod. See on kuus nained ja viis meesed. Paremal on piim, kefir ja muna. Üks meesel meeldib piim. Vasakul on leib.

INF B5

Pilt 1	Nemad söön õhtusööki. Neil on spagetid, sai ja salat. See on suur pere: kaks vanemad ja seitse lapsed. Koer taha spagetti süüa. Kõige noorem laps on väga õnnelik.
Pilt 2	Poes on inimesed, nad ostavad söök. All mees ostab tomatit. Kaks lapsed ostavad prantsuse sai, aga neil ei ole ema või isa. Mees vasakul ostab piima. Ma arvan, et see sai on väga maitsev sest kõik inimesed ostavad. Naisel paremal on veinipudel sest olema laps on raske.

INF B6

Pilt 1	See on suur pere: ema, isa, lapsed, koer ja kass. Need söövad pastat ja salatit. Vasakul on isa; keskel on ema; keskel ja paremal on lapsed.
Pilt 2	Mehed ja naised on poes. Need maksavad piima, leiva, tomatit ja juustu. Üleval mees maksab piima ja naine maksab juustu. Keskel poes ja tüdruk maksavad leiva. All naine maksab tomatit ja mees vaatab tomatit.

INF B7

Pilt 1	Õnnelik kodu – Ema ja isa (serving) lounasoogid lapsed. laud on sphagatti, salati ja leibi.
Pilt 2	Üleval vasakul – õranz tshirti mehe oskab piim – üleval keskel – mehe (looking for) kala. üleval paremal – naine oskab juust. keskel paremal – sinane tshirti mehe oskan leib ja all keskel – roheline tshirti mehe oskan tomati. aejdviljad poed – banaan, õun, piirn, sidrun, apelsin, tomat, porgand, kurk, kapsas.

INF B8

Pilt 1	See on Pere söö. See on suur pere. Nende on kus laps. Söögid on hea. Perelil on nelj opilased. Mis see on oranž?
Pilt 2	See on naine natuke kala. Ema tahad leib. Punaned „dress“ on tomat.

INF B9

Pilt 1	
Pilt 2	

INF B10

Pilt 1	Pere sööb lõunasöök. Neil on spaget frikadeliga, salat tomatiga ja sibulaga, ja sai. Emal ja isal on seitse last Kodus: neli naist ja kolm poissi. Kass vaatab last. Koer võtab frikadel.
Pilt 2	Väike naine vaatab juustu.

INF B11

Pilt 1	Nemad söövad lõunasööki. Nemad söövad salatit ja spagettid. Emal ja isal on seitse last, üks koer ja üks kass.
Pilt 2	Nad ostavad. Poiss all ostab Tomatid. Mehe üleval ostab kala ja juustu. Naine paremal ostab saia. Tal on poeg.

INF B12

Pilt 1	Nad soovad lõunasöögi. Nad soovad leiva, tomati,
Pilt 2	Nad on poes. Nad. Porgand, kartul, kapsas, pipar, banaan, leib, naine, mees, piim, hapukoor, liha, kala, juust, pirm, sidrun, sai, saiake, muna, salat, virsik, redis, naine, apelsin, kodujuust, kohupiim, kefir, makaron, poe.

INF B13

Pilt 1	See on suur pere. Ma võin vaatama kolm poissi: paremal ma vaatan kaks väikest poissi, aga vasakul ma vaatan üks vana poiss, ma arvan, et see on nende vana vend. Üleval ma vaatan üks halli kassi ja lillad Keskel ma vaatan seda sööki: salatit, pastat ja leiba. All ma vaatan nende vanemad.
Pilt 2	Ma vaatan, see on pood. Poodis on söök ja jook: puuviljad, liha, kala, leiba, piima. All ma vaatan naist ja meest Naisele on kott, mehele on kott, kottis on piim ja rohesibul.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Karin Britta Suimets

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „A1.1-tasemel täiskasvanud eesti keele õppija grammatikapädevus: käänamine ja pööramine“, mille juhendaja on Raili Pool, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Karin Britta Suimets

02.06.2022